

DOM IN SVET

ILUSTROVAN LIST

ZA UMETNOST IN ZA ZNANSTVO.

UREJA

DR. FRANČIŠEK LAMPE.

Z Bogom za narod.

IZHAJA DVAKRAT NA MESEC.

ZALAGA UREDNIK IN LASTNIK.

TISKA KATOLIŠKA TISKARNA.

Cena na leto 4 gld. 20 kr., pol leta 2 gld. 10 kr., četrť leta 1 gld. 5 kr.;
za dijake na leto 3 gld. 40 kr. Za Ameriko na leto 2 dolarja,
za Italijo 10 lir, za Nemčijo 8 mark.

Vsebina 5. zvezka.

	Stran
I. I. Sreznevskij na Slovenskem. (Priobčil <i>Iv. Merhar.</i>)	129
Deteljica. (Novela. — Spisal <i>Fr. S. Finžgar.</i>) [Dalje.]	133
Vrt, vrt! (Povest. — Spisal <i>I. Štrukelj.</i>) [Dalje.]	138
Poslanec. (Zložil <i>F. S. Finžgar.</i>)	145
Ob mamici. (Zložil <i>F. S. Finžgar.</i>)	145
Spavaj! (Zložila <i>Posavska.</i>)	146
V tihi sobi . . . (Zložila <i>Posavska.</i>)	146
Moja želja. (Zložil <i>M. Prelesnik.</i>)	146
Padel je . . . (Zložil <i>Rado Kósar.</i>)	146
V albanskih gorah. (Potopisni spomini iz rimske okolice. — Po svojem dnevniku priredil <i>dr. A. Karlin.</i>) [Konec.]	147
Črtice s potovanja v Afriko (Piše <i>Egon Moše.</i>) [Dalje.]	155
Književnost	159

Slovenska književnost. Slovensko-amerikanski koledar za 1.1899.
— Slovanska knjižnica. 62, 63, 75—77, 82—83 snopič.

Na platnicah.

Pogovori. — „*Der Süden.*“ — *Adriatische Post.*“

Slike.

I. I. Sreznevskij	129
Tuskulski amfiteater. (Leva stran.)	136
Nemsko jezero	151
Pristanišče Mombassa. („Črtice s potovanja v Afriko.“)	153
Glavni pogled na Zanzibar	157
Sultanova palača v Zanzibaru pred 1. 1896.	158
Pogled na Dar-es-Salaam. („Črtice s potovanja v Afriko.“) [Na platnicah.]	

Dobé se še letniki: IV. po 2 gld., V. po 3 gld., VII., VIII., IX. X. in XI.
po 4 gld.

„Cvetje s polja modroslovskega“ (16⁰, str. 263) se dobiva pri upravnistvu našega lista za 60 kr., s pošto za 65 kr. — Opozarjamo tudi na prejšnje letnike „Dom in svet“-a.

I. I. Sreznevskij na Slovenskem.

(Priobčil *Iv. Merhar.*)

Izmael Ivanovič Sreznevskij se je narodil dné 1. (13.) mal. srpana l. 1812. v Jaroslavi na Ruskem. Njegov oče Ivan je bil izprva v tem mestu profesor na nekem višjem učiteljišču, pozneje pa je bil imenovan profesorjem za vseučilišče v Harkovu, kamor je prišel z očetom tudi naš Izmael. Če pomislimo, da je bila njegova mati Helena Ivanovna blaga, duhovita

in izobražena žena, tedaj lahko verujemo, da je imel mali Sreznevskij dobro vzgojo v prvi mladosti in da je dobil pod vodstvom svojega očeta tudi dobro znanstveno podlago za poznejše delovanje. Vseučilišče je končal Izmael Ivanovič že l. 1829. v Harkovu, prebil l. 1836. izpit za magistra političnih ved in bil potem dve leti adjunkt - profesor statistike na tamošnjem vseučilišču. Sredi kimovca l. 1839. ga je odposlalo ministerstvo za tri leta na zapad, da bi se pripravil za slavistiko; vrnivši se v

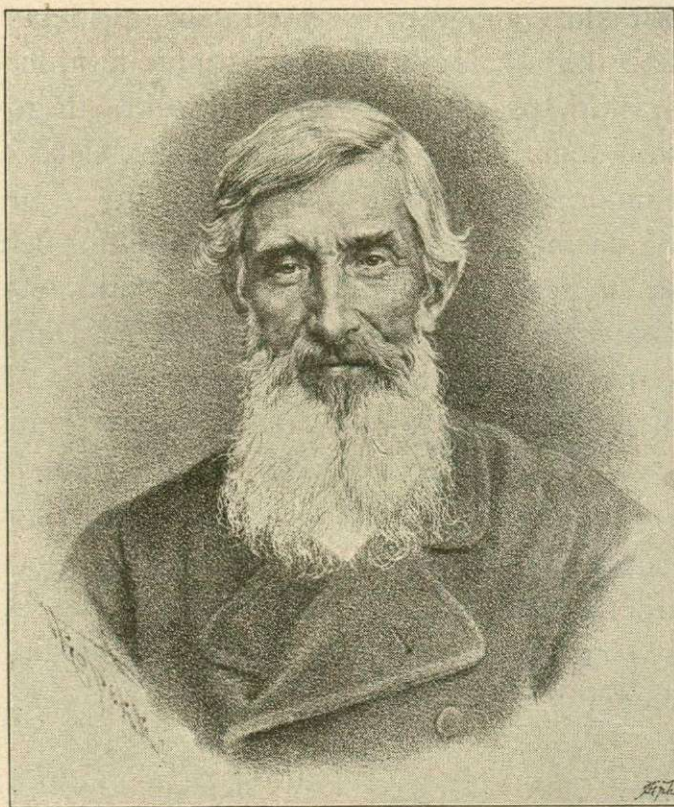
Rusijo je bil izreden profesor slovanskega jezikoslovja na harkovskem vseučilišču, toda že l. 1847. so ga poklicali v Petrograd, kjer je postal l. 1855. reden profesor. Udom carske akademije so ga izbrali l. 1849., l. 1854. pa je postal pravi akademik. Radi svojih zaslug je dobil od carja mnogo visokih odlikovanj in redov in bil izvoljen od mnogih učenih

društev in akademij častnim udom, in sicer tudi od neslovanskih. L. 1880. je smrt pokosila tega velikega učenjaka, čegar slava presega meje Slovanstva. Njegove zasluge za slovansko vedo so velike, a njegovih mnogostevilnih spisov nečem navajati, ker bi bilo za moj namen preobširno; omenim naj le, da je bila njegova moč zlasti v primerjajočem

jezikoslovju slovanskem, v starožitnostih in paleografiji. Če še pristavim, da je bil vreden drug našemu Miklošiču na polju slavistike, sem ga pač zadostno označil.

Sreznevskij je zgodaj pokazal svoje obširno znanje v slovanskem jezikoslovju; že kot 21 leten mladenič je začel izdajati „Zaporoško starino“, katere je izšlo od l. 1833.—1838. šest knjig. Tu je zbranih mnogo maloruskih pesmij, katerim je dodal mladi učenjak zanimivih zgodovinskih opomb. Naučno ministerstvo ga je vsled tega izbralo za profe-

sorja slovanskega jezikoslovja za harkovsko vseučilišče, kjer je bila malo prej ustanovljena stolica za to stroko. Da bi se še bolj poučil o Slovanih, poslalo ga je isto ministerstvo za tri leta na potovanje po slovanskih deželah (1839.—1842.). Na tem potovanju je prišel Sreznevskij tudi na Slovensko (l. 1841.).

I. I. Sreznevskij

Sreznevskij je imel na tem potovanju navado, da je sporočal svoji mili mamici na daljnem Ruskem življenje in utiske, katere je dobival pri raznih narodih in v raznih krajih, čemur se imamo zahvaliti za dolgo vrsto prelepih pisem mladega učenjaka. Ta pisma so pisana preprosto in ljubeznivo, kakor more pisati le sin svoji ljubljeni materi. Mladi (bilo mu je tedaj 27 let), živahni, nadarjeni slovanski rodoljub, ki je bil odločen za važno in imenitno ulogo, nam razkriva tukaj svoj um in svoje srce. Pisma so nam sedaj pristopna v „Živi starini“ od l. 1891. in 1892. O njih pravi g. V. Lamanskij, urednik tega znamenitega ruskega lista, to-le: „Prepričan sem, da se bodo čitala njegova (Sreznevskega) pisma z živim, neoslabljenim zanimanjem ne samo v Rusiji, ampak tudi po vseh zapadno-slovanskih deželah. V primeri z razmerami izza začetka štiridesetih let je tudi tam sedaj marsikaj precèj drugače. Pisma Sreznevskega o tem, kar se je zgodilo pred polstoletjem, imajo često pomen prvega vira.“¹⁾ Zdi se mi, da ni drzno, če seznanim Slovence z listi, katere je pisal pred pol vekom veliki mož; marsikoga bo zanimalo, kako je sodil o nas duhoviti Rus, mudeč se med nami tedaj, ko smo se prav za prav šele prebujali.

Opomniti moram, da je pošiljal svoja pisma ljubljeni materi vedno po deset in deset skupaj, zato so nekatera tako kratka. Kjer sem nadal pod črto rimsko številko, pomenja to, da se tam začenja dotična desetorica.

Prvi Slovenec, s katerim se je seznanil Sreznevskij, bil je Kopitar, katerega je poiskal mladi Rus brž, ko je prišel l. 1841. na Dunaj; saj je bil tedaj ta mož prva avtoriteta za slavistiko na zapadu. No, Kopitar ni ravno ugajal mlademu tujcu, zakaj o njem piše: „Pri Kopitarju sem bil dvakrat; ž njim bom komaj imel opraviti. (Potem je v listu nekaj izpuščenega.) Rajši se mu ne približam, kakor da bi moral prenašati kako nadzor-

stvo.“¹⁾ Vuk pa se mu je na prvi mah jako priljubil.

Spreprostim ljudstvom slovenskim je prišel Sreznevskij prvič v dotiko tudi na Dunaju in sicer v neki gostilni, kjer je slučajno našel slovenske voznike. V to gostilno je prišel neradovoljno, vsled neke nezgode pri poštnem vozu. Dné 26. svečana se je namreč hotel odpeljati z Dunaja proti Štírsckemu, a še v mestu se je zlomila os pri poštnem vozu, da so se zvrnili. Moral je čakati, dokler niso preskrbeli drugega voza. Tedaj je stopil v gostilno in našel tam slovenske voznike. O njih piše tako-le: „Sedaj sedim v gostilni. Vse okoli mize sedé vozniki — Kranjci, ki se obnašajo proti meni kaj spoštljivo, in jaz se vèdem proti njim jednako; med tem pa zapisujem pesem, katero ravno pojó. Kakor poklicana prideta sèm harfist in goslar; jaz stopim k njima in ju prosim, da bi igrala polko, in govorim češki, dobro vedoč, da je harfist Čeh. Zaigrata polko, Kranjci pa izza mize in — plesat; razumeli so, da sta igrala sorodno, četudi ne kranjsko.“²⁾ Slovenski vozniki niso bili Bog ve kaka redkost tedaj na Dunaju, saj je znano, kako je cvetlo vozarstvo slovensko, predno je tekla železnica med Dunajem in Trstom. Gostilna, kjer se je to zgodilo, morala je biti kje v predmestju ob Dunajski cesti.

Prvo pismo na slovenskih tleh je napisal Sreznevskij dné 9. sušca in sicer v Mariboru, kakor sledi.

Maribor, 9. sušca.

„Kje je to?“ — Tudi³⁾ na Štírsckem. Na zemljevidu najdete to mesto ob reki Dravi niže Gradca. Sem sem prišel predvčeranjim zvečer. Vozil sem se polagoma — devet milj ves dan —, vendar sem prebil dan jako koristno in prijetno. Do tam, kjer se obrne Mura proti vshodu, vozil sem se po nemških tleh, a srečal že mnogo Slovanov. Prehodivši čez Muro sem zagledal pred seboj tako

¹⁾ Pismo z Dunaja od 27. pros. 1841.

²⁾ Pismo z Dunaja od 26. svečana 1841.

³⁾ Ker je prej govoril o Gradcu na Štírsckem. Ta list spada k XLVI. desetorici.

¹⁾ V. Lamanskij, Predgovor k pismom „Živi starini“ II. p. 50.

imenovane Slovenske gorice¹⁾ (Windische Büheln), holme pokrite z vinogradi. Tu bivajo Gorčani. Obleka moških in ženskih je kakor na Češkem, a jezik je povsem drugačen: jaz sem govoril ž njimi ruski, slabo naglašajoč besede, in oni so me razumeli bolje nego jaz nje.

Maribor je malo, a za Gradcem največje mesto na Štorskem. Njegova lega je prekrasna. Drava teče med visokimi bregovi, okolo pa se dvigajo gore. V mestu samem so čedne hišice, a ulice sedaj niso snažne. Stanovanja so slaba, sodeč po tem, v katerem sem jaz, ki spada med najboljša, kjer se pravi pri „Zlatem Jelenu“; moja sobica leži proti dvorišču in je majhna, daje strašno toploto za dve uri, potem pa se ohladi. Sicer mi teče čas jako lepo. Tu sem našel nekega dr. Pufa, Nemca, ki je do brezumnosti zaljubljen v Slované, in se seznanil tudi ž njegovo rodbino. Včeraj sva se skupaj peljala v Lembach k duhovniku Cvetku, danes pa sem bil pri njemu skoro ves dan: zapisoval sem od njegove dekle štirske pesmi, učil se plesati po štirsko itd. Dekla je jako ljubeznivo dekle in se na glas smeje od veselja, da razume človeka, ki je prišel sem 300 milj daleč. Njegova žena slabo razume slovenski (но Виндски), a poje pesmi na pamet in mi je tudi zapisala dva motiva. — Kako je neprijetno, da še ni pomlad; peš ne morem nikamor, a moral bi.

Velika nedelja, 12. (Gross-Sonntag).

Tu sem pri župniku²⁾ Dajnku, ki je izmed najplodovitejših pisateljev štirskih; on je tukaj dekan. Bil sem sprejet po slovansko, in nabiram kar je mogoče v svojo mapo. Iz Maribora sem šel v Ptuj (Pettau), ki stoji tudi ob Dravi, potem sem prišel sem. Od tod pojdem na ogersko mejo in potem na Hrvaško. Priroda se že vzbuja: logi zelené, vinograde obrezujejo, solnce sije jasno.

Čudno mi je bilo izprva pogledati tukajšnjega Štajerca. Ko bi imel brado in bi si

¹⁾ Ruski on piše: Виндские бугры; čudno, da ni slišal slovenskega imena.

²⁾ Sreznevskij piše пасторъ.

del hlače v škornje, bil bi to ruski kmet (мужичокъ); srajca je po naše spuščena čez hlače in prepasana z ozkim pasom. Glave ženskih so kakor v Malorusiji: omožene ženske so v platnicah¹⁾, dekleta pa nosijo peče.

Izb s pečmi je dovolj kakor tudi med Nemci na severnem Štorskem, in sicer so opisane kakor sobe v Velikorusiji in pobeljene kakor v Malorusiji. Kroji so čarobni. Z Dajnikom sva hodila na neko z vinogradi pokrito goro uživati razgled, in res vidiš tu toliko krasnega. Pod nogami se ti razprostira široko ptujsko polje, v daljavi se blišči Drava, za Dravo pa so bele s snegom pokrite gore, dalje in dalje, druga za drugo, v nedogledni daljavi pa se blesté snežniki koroških planin.

Vino je po nič: deset kopejk²⁾ stane steklenica, in sicer prav dobrega. Mene ponujajo z vinom, a jaz se varujem. Rudeč nos je tudi nekaj vreden.

O Ptujju vam nisem še ničesar povedal: to je malo, čedno mestece. Hrani mnogo rimskih starin. Gostoljubnost tamošnjih duhovnikov, s katerimi sem se seznanil, ni imela mej: pil sem kavo, obedoval, pil vino, kadil smotke in večerjal, vedno po kavarnah, a oni mi niso dovolili plačati niti kopejke.

Hrvaško, Zagreb (Agram) 17.

Lès sem prišel iz Varaždina, kamor sem bil prišel iz Ormoža. Do Varaždina me je peljal Dajnko, tu pa sem najel voznika (пише: гелегенгентъ т. е. извозника) za osem dvogrivenikov.³⁾ To ni drago, od Varaždina do Zagreba je namreč deset milj, 70 vrst. Vozili smo se ves dan, izprva po prelepi dravski dolini, potem po gorah. Ustavili smo se trikrat, da bi nakrmili konje. Potrošil sem še jeden dvogrivenik za vino, katero so izpili kmetje na moje zdravje, peli pri tem pesmi in pripovedovali razne reči itd. — Drugo jutro sem se odpravil h Gaju; treba mi je

¹⁾ Beli, precěj veliki robci.

²⁾ Približno 1 $\frac{1}{3}$ kr.

³⁾ Dvogrivenik = 20 kopejk.

bilo samo povedati, da sem Rus in Sreznevskij, in že so me začeli poljubljati in objemati Gaj in drugi, ki so bili pri njem. Niso me pričakovali. Šafařík jim je bil pisal, da pridem v Zagreb iz Dalmacije. Ves dan smo bili skupaj. Gaj je prvak tukajšnjega Slovanstva in je povzročil v teku šestih let, da govori vse meščanstvo in plemstvo po slovansko. Naslednji dan so me začeli boleti zobje in glej, danes je že drugi dan, da nisem šel iz hiše. Vendar nisem sam! Do sedaj je bilo pri meni do 15 novih znancev. Gaj je bil preteklo leto v Petrogradu, v Moskvi in v Varšavi in se tam navdušil za Rusijo, sedaj pa navdušuje druge. To je vzrok, zakaj se tako zanimajo zame. Zame hočejo celó še jedenkrat uprizoriti opero Grízeldo, katero so peli pretekli četrtek z nepričakovanim uspehom. Tukaj govorim po rusko in razumejo me jako dobro. No, pri učenih ljudeh to ni tako čudno! Sledeči dogodek pa me je spravil v smeh. Predvčeranjim smo šli iz mesta; gremo, in naproti nam pride Hrvat. Jaz sem govoril ž njim po rusko seveda: vse me razume. Moji sopotniki se smejejo na glas, da se midva tako dobro razumeva med seboj. Vprašajo Hrvata, odkod da bi utegnil biti jaz? — „Hrvat!“ — „Ali mar jaz govorim po hrvaško?“ — „Da, po hrvaško.“ — „Morda po kranjsko (iz kraljevine Ilir.)?“ — „Ne, ne po kranjsko. Kranjca sam vrag ne razume, kadar začne govoriti, a tega gospoda razumem.“ — Govoril sem, ne da bi delal silo jeziku, prosto po rusko, po moskovsko.

Ravno sem bil napisal to, ko vstopi Vraz in mi prinese vaše pismo z dné 10. svečana. To je bila radost! Včeraj sem večkrat poslal na pošto vprašat, ali ni pisma zame: ni. Nisem vedel, kaj naj si mislim. Boleli so me zobje in sicer hudo; celo noč sem ugaševal in zopet prižigal svečo. Hvala Bogu, vi ste zdravi in brat je pri vas. No, povejte, ljuba mamica, ali niste dobili mojih pisem?

Res sem začel redkeje pisati, a vendar pišem vsak mesec, in če pišem redkeje, to gotovo ne zaradi lenobe. Kam naj naslovim to pismo, v Harkov ali Kijev? Jaz mislim tako: to pismo napišem kakemu iz mojih harkovskih prijateljev; kadar pa dobim od vas poročilo, tedaj naslovim tje, kamor velite. Vi pišite na Gaja, on mi bo dopošiljal pisma.

Kako je v Zagrebu po ceni življenje! Po gostilnah obedujejo pri obči mizi, dobivajo šest do sedem vrst in plačujejo po 30 kopejk v srebru.

Mrači se. Malo se vležem. Danes mi je bolje, vendar sem še slab. Kako sem srečen, da sem se prišel zdraviti k — sorodnikom! A prišel sem slučajno, prej sem namerjal iti iz Maribora v Ljubljano.¹⁾ Želim vam vse najbolje!

Z Bogom, ljuba mamica.²⁾

20. sušca, O milje.³⁾

To je plemenitaški dvorec sredi gore, za njim in vse okoli so gore, pod njim pa dolina; vse okrog vidim vinograde, tu pa tam so razsejane kmetiške hišice. To ni sicer velika, a pripravna hiša: v prizemlju je obednica, gospodarjev kabinet, kuhinja in shramba; v prvem nadstropju pa je velika sprejemnica, dve večji spalnici po obeh straneh in dekliška sobica. Zraven hiše so gospodarska poslopja. Postrežba je večinoma moška. Neveliko družino gospodarjevo smo pomnožili gostje in sicer jaz z Vrazom za jedno noč, drugi pa ostanejo dalj časa. Med njimi je tudi gospa, sosedna grajščakinja, ki živi in boleha prav kot doma. Midva z Vrazom pojdeva v Zagorje in sva že med gorami. Takoj po obedu se že odpraviva na pot. (Dalje.)

¹⁾ Sreznevskij piše v teh listih Любяны, kakor kak plur. tant.; tako večkrat, redkeje Ljubljana.

²⁾ Koncem pisma je pripis, tikajoč se A. L. Metlinskega, znanega nabiralca narodnega blaga.

³⁾ Ta list ima v Ž. St. števil. XLVII.

Deteljica.

(Novela. — Spisal *Fr. S. Finžgar.*)

(Dalje.)

X.

Prišla je božična noč, prišla je z vso tisto nikdar izcrpano poezijo, katera objame vsako srce vsaj za nekaj časa in je vzdrami, da začuti neki tajinstven nemir, neko sladko veselje, kateremu ni izraza. Vsako delo ti preseda, najlepša knjiga te ne zanima, vse odložiš in iščeš veselja v krogu domačih ljubljencev; če pa teh nimaš, tedaj brezdelno sanjaš in gledaš na zvezdnato nebo, kakor bi čakal, kdaj se odpró nebesa, kdaj na jasnih utrinkih priplava iznad zvezdnatega stropa krdelo krilatcev, nesoč v naročju tisto božje dete, ki je svet odklelo, strlo težke verige ter odpravilo grehoto Adamovo. Bodi še tak neobčutljiv mož, ne boš se ubranil v božični noči neke svete melanholije.

Ta je objela tudi deteljico. Vsak večer so bili v gostilni, vsak večer so bili bolj ali manj dobre volje; nocoj jim je morala prinesiti Elža večerjo na dom. Doma so sedeli ob skromni mizici in govoriti se jim ni dalo. Sredi mize je pihal samovar in privzdigal pokrovček, katerega je oblizoval višnjevi špiritov plamenček. Mehanično so natočili čaj v steklenice, izpili ga, potem pa šli vsak v svojo sobo. Oblečen je legel vsak na posteljo, pustil svetiljko, da je gorela, kot jim je gorela nekdanj v preprostih kmetijskih hišah, ko so bivali pri ubožnih roditeljih pod slamnato streho. In danes? Vsi so že izgubili matere, oče je živel le še Hugonu in Pavlu. — Nemo je vsak zrl v strop, in zibale so se jim pred očmi tiste bajne slike rosne mladosti, ko so stavili doma jaslice, ko so pogrinjali z materjo mizo za poprtnike, ko so drobili z ostrimi zobki tako preproste, a zanje neizmerno sladke potice. Vsa družinska sreča ob domačem ognjišču jim je oživila v domišljiji, vse pesmice so jim donele po

ušesih, in vsak zase je tiho blagroval one srečne dneve, a tiho blagroval družine, kjer se zbirajo danes še krog jaslic, kjer stojita oče in mati in ž njima deca ob iskrivem božičnem drevescu, in hoté ali nehoté je začutil vsak, kako je sam — sam, zapuščen. Iz Hugonove sobice so pripluli, kakor odmev nekdanjih dnij, glasovi, rahli, zatopljeni, kakor bi pelo srce v prsih, glasovi tiste mile božične pesmice: „Sveta noč, blažena noč.“ In kot odmev istih sanj, istih let sta se odzvala Pavel in Karol, in zadonel je tercet, rastel, kipel do najmočnejšega fortissimo, pa zopet umiral, dokler ni kot jeka zamrl na ustnicah treh samotarjev — v božični noči.

Troje sank je drselo sv. Štefana dan popoldne iz našega mesta proti petnajst kilometrov oddaljeni vasi Gorici. Deteljica je priredila izlet. Udeležili so se ga vsi naši znanci. V prvih saneh so sedeli kontrolorjevi; pri njih se je vozil dr. Dolenec. V drugih so bili notarjevi s Pečarjevo Julko in drjem. Rusom; v tretjih je bila gospa komisarjeva, Anica pl. Ivaničeva, komisar in pristav Čekan. Nadporočnik pl. Ivanovič si ni upal na izlet zaradi rahlega zdravja.

Vožnja na saneh jasnega zimskega dné, kolik užitek! Konji so brzeli po gladki, izlikani cesti, pokimavali so z glavami, da so kraguljci žvenketali in udarjali po taktu, kot bi izletnike spremljala godba na harpe. Grive so vihrale po zraku, sneg je pršel izpod ostrih podkev. Na nebu ni bilo nobenega oblčka, solnce je sijalo prav gorko ter se isknilo in prelivalo po snežnem polju v mavričnih barvah, katero se ti je zdelo kakor velik prt posut z biseri. Drevesa so otresala ivje, od ledenih sveč po strehah je kapalo, vrane so se vozile hripavo krakajoč nad velikim kupom gnoja sredi polja, spu-

ščale se nanj, brskale in razkopavale, pa zopet krožile po zraku. Svež, nekoliko oster, pa nikakor premrzeli zrak je bril po licih izletnikov, da so jim lica cvetla kot najlepši gorenjski naglji. S sanij je odmeval smeh in glasno govorjenje. Vse je bilo veselo, vse razigrano, vse dovtipno. Bili so prazniki, lepi božični prazniki, krog njih krasna, slikovita zimska narava.

V dobri uri so se sani ustavile na Gorici pred visoko nadstropno hišo oštirja in župana goriškega Naceta. Ta je stal na pragu, pozdravil ljubeznivo prišlece, dobre znance, pomagal dvorljivo damam s sanij ter vsakemu prijazno stisnil roko. Bil je ta Nace mož kakih štiridesetih let. Poznalo se mu je na govoru, poznalo na kretanju, poznalo na obleki, da ni bil rojen za kmetiškega župana. Njegova krasna, visoka postava, inteligentno obličje delalo bi čast županu glavnega mesta. Zakaj da je ostal na kmetih, ne bomo raziskovali. Lepo posestvo, zdravo lice, veseli izraz je dosti jasno pričalo, da je gotovo srečen sredi preprostega naroda. V tem, ko so dajali gospodje povelja voznikom, ko je Nace naročal velikemu hlapcu zastran prostora v hlevu, prišla je damam nasproti žena županova, vitka, plavalasa Čehinja, nazivana po vsej okolici: Gospa z Gorice. Odvêdla je dame takoj v zgornje nadstropje, v prostorno, lepo slikano sobo. Velika moderna peč je dihala blagodejno gorkoto po sobi, po kateri so se igrali jasni solnčni žarki, ki so se vtihotapili skozi težke zavese. V desnem kotu pri oknu je stal klavir, na levi strani je pa bila pregrnjena dolga miza.

Kmalu se je na tej s snežnobelim prtom pokriti mizi penila izborna dolenjska kapljica, najboljše potice so zadišale, društvo je bilo glasno, veselo prav od srca. Že so prvičkrat trčili, in župan je drugič točil v kozarce, ko pogreše vsi drja. Dolenca.

„Kje je Pavel?“ vpraša Hugon.

„S Poldiko se ne moreta nagovoriti“, pojasnila je gospa županova.

„S Poldiko? Kaj se poznata?“ meni župan.

„Menda že. Saj je dr. Dolenec tam nekje doma kot moja sestrična Poldika.“

Karol je bil takoj hud, ker je Pavel kršil družbo, kršil zaradi ženske. Stoično mirno, a vendar nekako cinično je začel peti kuplet:

Ah, to j' ljubezen prav zares,
k' se mu vleče čez jetra čez.
Za en'ga je, za druž'ga ni,
zaljubljeni so vsi nori.

Vsi so se mu smejali, smejali in se veselili bolj Karolove mimike kakor pesmi in napeva. Smejala se je tudi Adelica. Ali ta smeh je bil tisti ironični smeh, ko bi iz človeka najraje buknila jeza ali žalost, pa jo premaga in použije in prisili na lice nenaravno veselje. Tako jo je nekaj zbolelo krog drobnega srca, tako je stisnilo tisto nemirno stvarco v prsih, kakor še poprej nikoli. Ni vedela, zakaj, ni vedela, čemu: a poznavavec ženskega srca bi takoj nazval ta občutek s pravim imenom in rekel bi mu — ljubosumnost. Ali naša družba se ni utegnila dolgo smejati Karolovemu humorju, Adelica ni utegnila premišljevati o razburjenem srcu — vrata se odpró, in dr. Dolenec privêde v sobo tisto nesrečno „zapeljivko“, tisto Poldiko Trdinovo ter jo predstavi: „Moja součenka iz razredov, vnuka tiste dobre babice, pri kateri sem stanoval dve leti, tista dobra Poldika, ki mi je zdajala toliko pogače, in tista, s katero se nisva videla šestnajst let. Dovolite, gospôda, da prisede k naši mizi.“

Vsi so iskreno pozdravili gospodično, kateri se je na licu brala komaj prebita mučna bolezen. Dr. Dolenec ji je ponudil stol ob Adelici, sam pa sedel med njo in Adelico. Ko je ta videla Poldiko, videla njene odkritosrčne oči, gineval je sum bolj in bolj, in hitro je bila zopet vesela in zgovorna. Na Dolenčev predlog sta vstali in z roko v roki hiteli h klavirju ter obe spretni igralki udarili po tipkah, da je zadonelo in zatrepetalo po sobi, da so vsi obmolknili in se naslajali ob zvočnih akordih. Julka ni mogla več prestati. Tudi ona je šla h klavirju, namignila Adelici, ta je pošepetala s Poldiko, in bučni glasovi so se umirili pa prelili v tiho godbo čustvujočega „orkestra“, ki je spremljal prekrasni „Sarafan“. Pela ga

je Julka tako ognjevito, pa tako milo in zvočno, da si je pridobila ploskanje in pohvalo celega omizja.

Nato so še peli, še igrali in še bili tako, tako dobre volje.

XI.

Rimska cesta se je že razprostrla po nebu, krog in krog je zamigljalo nebroj nebeških lučic, izza Knežje gore je molel zadnji krajec lune srebrna rogla, ko je sedla naša družba zopet na sani. Noč je bila krasna. Krog in krog je vladal globok molk, samo od gore doli je odmeval hripavi glas lisjaka, kateremu so se odzivali vaški psi, ki so nemirno letali pred utami, zakaj mrzlo je bilo, da je rezalo v ušesa.

Sedli so v istem redu na vozove, kot so se pripeljali. Kontrolor se je zavil v kožuh, da se še nos ni videl izza širokega lisičjega ovratnika. „Lahko noč“ je rekel in se stisnil v kot na saneh poleg gospe. Trdil je, da nikjer bolje ne spi kot na vozu. Kontrolorka se je zavijala v plêd, čez usta potegnila šal; bala se je prehlajenja, ker je bila zares šibkega zdravja. Vsi drugi se pa niso dosti zavijali. Grela jih je še mlajša, zdrava kri, Nacetovo vino in izborni punč, ki ga jim je zvarila gospa županova za odhodnico. Glasen smeh je donel po ostrem zraku, in ko so konji potegnili ter bliskoma pridirjali skozi vas, pričeli so na zadnjih dveh saneh peti.

„Kako so veseli!“ omeni Adelica drju. Dolencu.

„Ali vi niste, gospica?“ Pogledal jo je pri tem vprašanju odkrito in globoko v oči, katere je pa Adelica takoj povescila in odgovorila: „Zakaj bi ne bila vesela? Saj smo se izborno zabavali. Bog ve, kdaj doživim zopet tako vesel dan!“ Dr. Dolenc je zopet izpraševal to in ono, toda živahen pogovor se ni mogel razviti. Obema je bilo tako ugodno, tako milo, ali vendar je nedostajalo besedij, da bi govorila. Srečna sta bila drug ob drugem, gledala sta jasni zvezdnati strop, in mislila in čustvovala brez reda, brez smotra. Kakor je utripalo srce, tako so jima

plavale pred očmi podobe in slike; misli in želje, jasne in svetle, meglene in mračne, vrtele so se jima v bežečem kolobarju. Mislila sta oba, mislila prav mnogo. Če bi bil pa katerega vprašal, kaj misli, odgovoril bi bil in moral bi odgovoriti: „Nič.“

„Ali ste videli? Zvezda se je utrnila.“

„Videl, Adelica!“

„Kaj to pomenja? Uprav vanjo sem gledala. Pravijo, če se zvezda utrne tedaj, ko jo človek gleda, da pomenja to nesrečo. Ali vi verjamete?“

„Prazna vera! Kdo bi to verjel? A v tem je nekaj narodne poezije. Vsak človek ima namreč svojo zvezdo po ljudski sodbi. Če se v to zvezdo kdo slučajno zagleda ali če jo pokaže s prstom, in če se tedaj utrne, pravijo, da je sam izpodkopal sebi srečo.“

In zopet sta molčala. — Gospod kontrolor je trdno spal, gospa se ni ganila, morda je tudi zadremala. Konji so dirjali po zmrzli cesti kakor bi jih nesel veter — vedno hitreje in hitreje, kakor bi koprnili, da so čimpreje v gorkem hlevu. Pridirjali so vrh klanca. Tamkaj je prišel hiter ovinek. Trk — strašen sunljaj! Sani so se stresle, nekoliko privzdignile, ali v istem hipcu drugi sunljaj — in sani so se poravnale v ravnotežje. Gospa in Adelica sta vskliknili, kontrolor se je vzbudil in zbegan vprašal: „Kaj pa je, ali smo padli?“ S kozla se je pa zvalila črna v plahte zavita klada — dremajoči kočijaž —, in se prekopicnila v sneg. Zato so konji zadeli ob kanton na desni strani, in bili bi se gotovo vsi zvrnili, da jih ni kup s snegom pokritega gramoza dvignil in spravil v ravnotežje. Brezobzirni hlapec je kričal nad konji. Ali ti so bili gluhi zanj. Vajeti so se vlekli po tleh, sani so drčale navzdol ter bile konja na pete. Konja sta zdivjala in se drvila kot besna po klancu. Na saneh je nastal vik in krik, Adelica se je stisnila k drju. Dolencu in blede kot sneg jokaje prosila: „Gospod doktor, pomagajte!“ Dr. Dolenc ni izgubil zavesti. V skoku je bil na kozlu, privil mačka s tako silo, da je zaškripalo v cesti in je izpod sanij brizgnila cela toča drobnega ledú, katerega je

trgal zaviralni maček. Vajet pa ni mogel doseči. Konja sta divjala, in kmalu je spoznal, da se na prvem ovinku lahko vsi razbijejo ob pricestnih skalah. Strah lije človeku v žile nenavadnih močij ter mu dá poguma, da stori, kar bi bilo sicer nemogoče. Pred dušo je bil v trenutku Dolencu blede obraz Adelece, njen jok, njena prošnja. A v istem trenutku je že planil kot tiger iz zasede Pavel na oje ter sedel na desnem konju, katerega je zgrabil krčevito za brzde, da se je spel kvišku kot obstreljena divja koza, potegnil levega konja za sabo, poskočil v stran — in hrzajoča in drgetajoča konja sta obtičala s sanmi vred v globokem kupu obcestnega snega. V tem hipu so bili vsi trije kontrolorjevi že z voza, poskočili in planili so v sneg, kakor je kdo mogel, in sape ni imel nobeden, da bi zavpil, da bi govoril, da bi zahvalil dr. Dolenca, ki je tičal do pasa v snegu, držal zdivjana konja za nozdrvi ter krotil cepetajoči in tresoči se živali. Gospa je klečala še v snegu, in kakor mramorni kip zrla proti jasnemu nebu. Ustnice so ji trepetale, ali besedica ni prišla čeznje. Molila je — a molilo je samo srce in duša, molila dobrega Boga, da jih je otel gotove grozne nesreče.

V tem so pridrsele po cesti druge in tretje sani. Zaspani in vinjeni hlapec je pri-sopihal brez klobuka za njimi. Vsi so stopili hitro s sanij. Hlapci so šli pomagat Pavlu, ki je izpustil konje, roke so mu že omirale silnega napora. Drugi so dvignili kontrolorko, ki se je vsa tresla in vprašala najprvo po Adelici; ta je blede in prepadena prihitela k mami, objela jo in jo poljubila. Iz očíj sta se ji utrnili dve vroči solzi ter kanili na lice drage mamice. Vsi so vpraševali, ali se je kdo ponesrečil? Šele ko je minul prvi strah, in ko je stopil med družbo rešitelj dr. Dolenec, potrdili so vsi z veseljem, da ne čuti nobeden najmanjše bolečine.

„Nam se ni nič zgodilo“, prične gospa kontrolorjeva, „samo vi, gospod doktor, vi ste bili v smrtni nevarnosti! Ali se niste udarili, zvilili roke, ali vas niso konji — moj Bog!“

„Samo suknja je pretrgana, gospa, sicer ne čutim nič.“

„Angel varuh vam je pomagal! Vse sem videla, oh, to je bilo strašno. Bogu in vam se imamo zahvaliti za rešitev! Gospod doktor, mi smo vaši dolžniki do smrti.“ Prijela ga je za roko in pogledala tako hvaležno, skoro jokaje, da ni dr. Dolenec mogel kar nič odgovoriti. Zahvalil ga je kontrolor, častitali mu vsi drugi ter mu segali v roke, zahvalila ga je tudi Adelica, ki mu je dala tresočo rokico, pogledala ga z velikimi očmi, ki so plavale v solzah, in z nemirnim glasom šepetala: „Gospod doktor, kako vam bom to povrnila?“

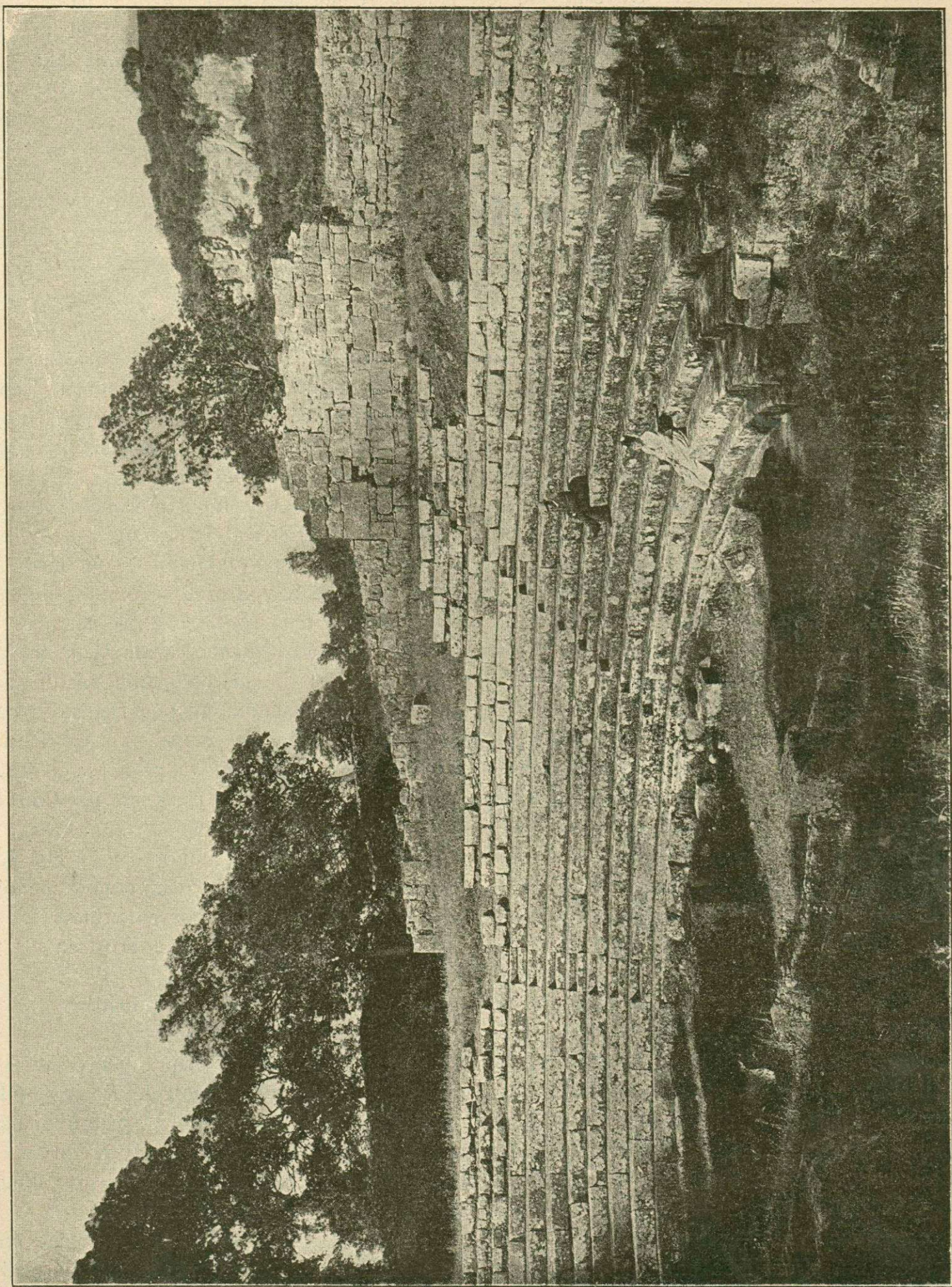
„Storil sem samo svojo dolžnost, gospica, in verujte mi, da za vas storim toisto drage volje še stokrat.“

Adelica ni odgovorila; stisnila mu je roko, stisnil jo je on njej — prvič v življenju. —

Za nadaljno vožnjo so se presedli. Kontrolorjevi so sedli v druge sani, z izplašenima konjema se je pa peljala deteljica. Vajete je imel Hugon; bil je kot dober jahač in vojak navajen konj. Krepka njegova roka je lahko krotila še vedno nemirna konja, in pripeljali so se brez nezgode domov. Hlapec je pa za kazen moral hoditi peš.

Med potjo je pa že čutil dr. Dolenec bolečine v gležnju leve noge. Tipal je nogo, čutil vročino in kmalu tudi spoznal, da mu noga zateka. Povedati pa vendar še ni hotel nič. Karol bi se bil gotovo kaj pošalil in komentiral kratko pa pikro: zopet ženska vsega vzrok.

Ko so se na trgu ustavile sani in so drug za drugim izstopali, bolela je Dolencia noga tako, da mu je pot polil čelo, ko je šel s sanij in se poslavljal z družbo. S silo je prišel do vrat. Po stopnicah ni mogel več prikrivati. Hugon in Karol sta ga opirala, da, skoro nesla v stanovanje. Karol je bil hud in zavračal vso krivdo na ženske, češ da smo bili sami, ne bi se bilo kaj takega prigodilo. Hugon in Pavel sta molčala in nogo pregledovala. Dr. Rus je takoj videl, da je noga v sklepu zvita. Elži je ukazal devati Pavlu na noge mrzle obkladke, sam je pa šel v

Tuskulski amfiteater. (Leva stran.)

spodnje nadstropje v ordinacijsko sobo ter prinesel obvez in povojev. Obvezal mu je nogo, pa pristavil: „Jeden teden jo boš pestoval, ne pomaga nič!“

Karol je rentačil, ko je legal v posteljo, Hugon se mu je smejal, Pavel je pa molčal in trpel precejšne bolečine. A trpel jih je nekako lahko, in ni težko uganiti, zakaj.
(Dalje.)

Vrt, vrt!

(Povest. — Spisal I. Štrukelj.)

(Dalje.)

VI.

„Hvala Bogu, vreme bo že lepo!“ tako je naznanjal svoje veselje v petek zjutraj Košček. Še pred solnčnim vshodom je vstal in brž stopil pred vežo, da se prepriča, ali je vedro. Pa je bilo prav lepo jutro. „No, še danes, še današnja pot k izpraševanju bo malo huda, potem bodo pa sitnosti v kraju!“

Vrnil se je v hišo in se namenil prav pobožno izmoliti jutranjo molitev, da bi šlo še ta dan vse po sreči. Toda kar nič lahko ni molil; zmerom ga je kaj motilo.

„Za srečen dan, Oče naš — oh, kaj pa Šimen tako dolgo spi! Kdaj me bo za vratom obril in ostrigel? Précej po molitvi ga bom moral iti klicat. — Oče naš, kateri si v nebesih — da bi le Tona ne zaspala, ženske niso z lepa napravljene, ob devetih morava biti že v župnišču. — Posvečeno bodi tvoje ime — tako mi je v želodcu nekaj slabo, pa danes si še požirka slivovke ne smem privoščiti; kaj bi rekli gospod župnik, če bi dišal po nji? I, za jedenkrat bo treba potrpeti. — Pridi k nam tvoje kraljestvo — preklicano sem takrat neumno bleknul, ko sem šel v župnišče pravit, da mi je Jera umrla! Zakaj nisem molčal? Čemu sem neki rekel, da se bom preselil k Poloni? E, morda so pa pozabili gospod — da bi bili le! — Zgodi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji — škornji so pa lepi, glej, kako se svetijo, s temi se bom pa postavil! — Daj nam danes — to bodo v nedeljo na ušesa vlekli! Daj nam danes naš vsakdanji

kruh — e, saj se bo zdišalo, v jedni uri me ne bo poznal nobeden človek, da sem pil. Saj ni treba, da bi jim prav pod nos govoril. Pa če bi me tudi spoznali, kaj pa je to hudega: pijan ne bom!“

Taka je bila Koščkova jutranja molitev, dokler se ni prekrižal. Potem je odprl omario in storil po vsakdanji svoji navadi, précej nato pa je vpil pred svislimi: „Šimen, Šimen, tak dan je že, na noge, le na noge!“

Novi Koščkov hlapec Šimen se je takoj zaspano oglasil in jel po svojih mislih neznanško hitro vstajati, gospodarju se je pa zdelo, da je še trikrat zaspal, ker ga le ni bilo na izpregled. Šimnova prva pot je bila v hlev k živini, toda Košček mu je odkazal drugo opravilo:

„Živini se ne mudi tako, saj jo boš še desetkrat lahko opravil. Sedaj pojdi z menoj v hišo, malo očedil me boš za vratom.“

„Ne vem, če se bo že dobro videlo?“ pomišljeval je Šimen.

„Zadosti je že svetlo, o zadosti!“

„Pa saj bo čimdalje bolje.“

Košček je imel že vse pripravljeno: škarje, glavnik, britev, milo in stolček. Ko je stopil Šimen v hišo, pokazal mu je pripravo na mizi, sam pa si je ogrnil višnjev predpasnik okrog vratu in sedel na stolček pri oknu tako, da je bil obrnjen proti peči.

„Le dobro naredi in varuj, da me ne vrežeš. Za plačilo boš parkrat pil“, naročal je že sedé Šimnu.

„Kar brez skrbi bodite, tako vas bom polepšal, da bo kaj!“ zatrjeval je le-ta.

Toda če bi ga bil Košček tako videl, kakor ga ni, prav gotovo bi mu bil ušel. Oh, kako tisočkrat nerodno je Šimen držal škarje! Kako je stopal okrog Koščkovega hrbta! In predno je jedenkrat mignil s škarjami! Pa se mu je preveč odstriglo, in treba je bilo popravljati in poravnavati. Seveda, kolikokrat v svojem življenju je pa Šimen še strigel? Kakšnega otroka bi bil še oskubil za silo, a ženina je treba striči drugače!

Košček je potrpežljivo sedel in popraveval, če bo že kmalu dobro, in ko le ni bilo, zatrjeval je, da je že dovolj, da ne mara, da bi mu jih prav čisto vzel, toda Šimen je imel na vse to vedno isti odgovor: „Précej bo, samo tukaj-le moram še majhno posneti.“ Pa je zopet strigel in strigel, da se je Košček že resno bal za svoje lase in strahoma pogledoval na kazalec pri uri; no, pa še šest ni bilo.

Nazadnje se je Šimnu njegovo delo vendar-le še zadosti popolno zdelo; še jedenkrat je pogladil z glavnikom Koščkove redke lase, potem pa odložil škarje in glavnik na mizo, češ, s takimi-le škarjami striči ni kar-sibodi, ko se od lâs kar izmuznejo.

„Britev je pa ostra“, tolažil ga je Košček, „le hitro me še obrij!“

„To bo brž“, tolažil je Šimen in se obračal počasi in okorno ter začel hoditi z milom in britvijo okrog svojega gospodarja. Sedaj je šele trpel Košček! Šimen je pritiskal in vlekel trdo po vratu Koščkovem, da bi bil ta kmalu vpil.

„Kar ne odreže gladko, pa ne odreže“, stokal je tudi brivec sam.

„Meni pa še nekaj rada reže“, čudil se je Košček in trpel udano — zaradi lepote.

„To sva napačno naredila, ker nisva pripravila kropa; kdor se brije ali druge brije z mrzlo vodo, bo vselej trpel.“

„Veš, pa je tudi tisto: jaz sem svoje britve že vajen, že vse vem, kako jo je treba držati.“

„Tudi nekaj resnice — hencano, malo izpodletelo mi je, ali vas kaj skeli?“

„Zlomka no, še prav obreži me: kakšen pa bom?!“

„Nič hudega!“

„Oh, vendar no, že kri teče! Pa kako! Cel teden se mi bo poznalo! Ti si tudi pravi! Tebi britev dati v roke —.“

„Jaz pa pravim: nič hudega, oče! Kdo vas bo pa gledal pod ovratnik? Saj se ne bo nič videlo!“

„Kdaj bom pa kri ustavil?“

„To je moja skrb. Précej bo jenjala teči. Vi menda še ne veste ne, kako dobro in hitro zasušijo rano platno, ali prav za prav tisto, kar se od platna nastrže. No, boste le videli!“

Šimen je vzel nož in malo časa strgal po brisači, potem je pa odstržek pritisnil na rano in res ustavil kri.

„Tega bi pa ne bil verjel“, izpregovoril je ne dolgo potem Košček, ki je bil poprej že nevoljen, da ga bo hlapec tako obril, da še za med ljudi ne bo, a sedaj se mu je obraz zopet razjasnil.

„Kaj mislite, da jaz prav res nič ne znam?“ Šimnu se je zdelo skoro za malo, da mu Košček tako slabo zaupa.

„Že znaš, kar znaš“, odgovoril mu je Košček pol pritrjevaje, pol ga grajaje, zakaj rana ga je še vedno pekla, dasi ni več krvavela. Rad bi bil tudi rekel, naj hiti, pa si ni upal, češ, kdo vé, kolikokrat bi mi še puščal; naj se nosi, kakor vé in zná, saj mu ne izročim zopet tako brž svojega vratu.

V pol večnosti — kakor je dejal Košček sam pri sebi — je Šimen dovršil svoje opravilo in šel v hlev, pa poprej ni pozabil izpiti obljubljenega plačila.

Košček je pa začel hiteti, da bi bil prej oblečen. Toda kaj, ko mu je zopet jela kri teči! Précej je imel opraviti, predno jo je ustavil po Šimnovem načinu. Potem ni bilo nobene večje nesreče, samo pri škornjih je bilo malo zamude. Pri peči na klopi so stali, svetli in osnaženi, da nikoli tega: kar skoči mačka izza peči in jih prevrne na tla. Kajpak lepši zaradi tega niso bili, posebno veliko grji pa tudi ne. Malo jih je potegn timeril z žepno ruto, pa so bili dobri.

Malo pred sedmimi je Košček še jedenkrat stopil k omarici, češ, če že dišim, naj

dišim vsaj dobro, potem se je pogledal v ogledalo, malo popravil srajčni ovratnik in ruto za vratom, ki ni bila čisto na sredi, in bil je zadovoljen sam s seboj. „Obleka naredi človeka“, pokazalo se je tudi pri Koščku; res ni bil videti tako star, kakor je bil, in če se je ženil, ni bilo čisto neumno — vsaj sam je tako mislil.

Kar klobuk je dejal na glavo, pobral z dvema prstoma še neznatno smet z levega rokava in ga nekoliko pogladil, da je lepše stal, in se namenil po Tono, da bi šla počasi v župnišče.

„I, Šimen — saj sam vé, kaj je potrebno storiti, kaj bi mu posebej pripovedoval? Popoldne bom pa že tako sam doma. Lenčki tudi ni treba nič naročati, kar brez skrbi pojdem. Denar imam pri sebi, drugo tudi menda, a-ha, robec je v tem žepu — že vse dobro.“

Sedaj pa odpre natihoma vrata Boštkov sedemletni Pepček in pomolí osuplemu Koščku pismo.

„To-le sem vam prinesel, pa so rekli, da morate koj prebrati“, govori mali pismonoša.

„Kje si pa dobil pismo?“ popraša radovedno Košček.

„Koprivčeva mati so mi podarili dva krajcarja za to, da ne bom povedal, kdo mi je dal pismo.“

„A — tako; ná, tu imaš še jeden krajcar, ker nisi povedal.“

„Bog plačaj! Pa morate précej odpreti.“

„Že dobro, že dobro, saj bom.“

Pepček je odšel, Košček je pa obstal pri mizi in se zamislil:

„O — ta Polona, ta je zvita! Pa otrok — je otrok, misli, da je ni izdal, pa jo je tako lepo! Seveda, svojega otroka si ni upala poslati, potem bi précej vedel, da mi je ona pisala. Kaj neki piše? Saj nismo tako daleč narazen, ali bi ne mogla sama priti? Pa saj je še bolje, da je ni. Najbrž mi preti — toda s čim mi more zabraniti ženitev? Nič, naj bo v pismu, kar hoče, še prebral ga ne bom, morda bi se samo jezil.“

Jeza je grabila Koščka in zmečkal je pismo ter je vtaknil v žep, ob jednom pa godrnjal:

„Sitnica, koliko ima opraviti z menoj, sedaj mi še pisari! Pa tudi nalašč ne odprem pisma! — Hm, hm, kako pa, da je otrok tako naročal, naj précej preberem? I, če pogledam, kaj je načečkanega, tudi ni taka reč, bom vsaj vedel, kaj ji je tako pri srcu.“

Mož odpre pismo in gleda na prelepo pisavo. Kratko je bilo pisanje, brez naslova in brez podpisa, namreč to-le:

„Kdo je bil pa krstni boter Špeline Tone?“

Toda dasi kratko, pogrelo je vendar-le Koščka.

„Krstni boter Špeline Tone“, ponavljal je in mislil in otresal nadležne misli. „Ali ni bil Blatnik vedno boter Špelinim otrokom? On je boter. Takrat, ko je bila Tona na svet prišla, bila je tudi Blatnica botra — in pa jaz, toda jaz prav za prav nisem bil boter, le namesto Blatnika, ki je takrat tam pri Ljubljani nekje zidal, sem šel ž njo. In sedaj naj bi mi to pri ženitvi nasprotovalo? Za dobroto naj imam sedaj sitnost? Sicer pa taka reč tudi nič ni . . . Če jo zaradi tega vzamem, ej, kaj, saj zato nisva ne bratranca, ne sorodnika . . . In — kdo pa vé za to? To je le Polonina sitnost, ki sama ne vé, kako bi vila in vila, da bi se ne ženil. Pa se bom, in če bi moralo deset prošenj na samega papeža!“

Polona je bila že v četrtek namenjena k očetu, da bi ga opozorila, kaj je zapreka njegovemu zakonu s Špelino Tono, pa si je premislila, češ, jezna bom po nepotrebem, mar pišem. In je spisala dvoje do pičice enakih pisem. Jedno je nesel Boštkov Pepček Koščku, jedno pa Špelini Toni. Polona si je mislila, da oče in njegova nevesta še slutila ne bodeta, da je ona pisala pismi, pa njen poslanec je bil preveč preprost. Pri Koščku je naravnost povedal, odkod prihaja s pismom, pri Špeli pa ravno tako. Toda na tem Poloni še ni bilo toliko, saj če bi bila prišla sama k očetu, tudi ne bi bilo ostalo skrito, da je ona zvedela za zakonski zadržek. Njen namen je bil jedino ta: razdreti namerjeno zvezo. Pa Košček se ni zmenil za to; če bi bilo v njegovi moči, on bi bil ta zadržek

kar lepo utajil in zamolčal, da bi le dobil Tono.

Nevesta je bila pa drugačna. Ko sta z materjo zvedeli vsebino pisma, pogledali sta se in prestrašili.

„Oh — pa res! Košček je bil tvoj boter! Blatnika ravno ni bilo doma; v ponedeljek si bila rojena, do nedelje bi bilo predolgo čakati, pa smo naprosili Koščka. O, ti reč ti taka, da se nismo že prej domislili!“

„Koliko sem jih morala zaradi Koščka preslišati, sedaj pa še to! Kaj bodo šele sedaj rekli ljudje? Pa da bi vsaj pisem še ne bili šli delat, sedaj pa že vsi vedó. Nekaj smo že zapravili —.“

„Tisto je že Košček plačal.“

„Pa bo morda sedaj tirjal, da mu povrnemo.“

„Tak pa ni.“

„Sedaj ni nič — čemu sem se oblekla? Bog se usmili!“ Tona je žalostna vrgla polsvilnato ruto z glave na posteljo in sedla poleg nje. Brez solzá tudi ni bilo, pa vendar povedati se mora, da ne bi kdo mislil, kako rada je razdrla poroko.

Malo poprej sta imeli z materjo še tako prijetne pomenke, in ne le prijetne ampak tudi važne, zakaj pri nevesti to ni majhna reč, v kakšni obleki pojde k poroki.

„Jaz sem imela zeleno obleko in pa pas, sedaj ga že nima nobena več“, pripovedovala je mati o svoji poroki in poročni obleki.

„Meni se pa zelena barva ne zdi lepa, pa sama ne vem, kakšna bi bila lepša. V naših prodajalnicah se tako težko kaj pripravnega dobi. Kar v Ljubljano bo treba iti, tam je vse bolje — ne preležano, kakor včasih pri nas —, pa ceneje in izbere se lažje, da vsaj ne bo vsaka taka kakor jaz“, dopovedovala je hči svoje nazore in želje.

„Malo daleč je, drugače se pa v mestu res bolje kupi.“

„O bolje, bolje. Kaj pravite, kateri bi dala delat?“

„Ančki, ne?“

„Skoro ne vem. Pravijo, da Ivana tam pri cerkvi bolje dela.“

„Pa oni nesi!“

„Samo veliko dela ima zmerom.“

„In Ančka bo huda.“

„Kje je pa zapisano, da mi mora vse ona narediti?“

„Naredi, kakor hočeš, saj boš obleko ti nosila.“

„Res je tako, pa saj še blaga nimam.“

„Ti, le hitro se napravljaj, ura ne čaka.“

„Kadar hočete, pa grem.“

„Poglej no, krila se je pa nekaj prediva prijel!“

„Le proč ga vzemite, da se ne bo vleklo za meno; to že naprej vem, da me bodo natanko ogledovale.“

„Izza marsikaterih vrat se bo obračala glava za teboj.“

„Oh, mati, že zato bo treba v Ljubljano, da si prstan kupim.“

„No, pa pojdeš v ponedeljek, samo jaz se bom težko odtrgala od doma. Premisli, v enem dnevu ne bo vse opravljeno.“

Tako sta reševali imenitna vprašanja, dokler ni prišlo pisemce s kratkim vprašanjem: „Kdo je bil krstni boter Špeline Tone?“

Tona in nje mati sta zaradi tega pisma mislili, da je ženitev s Koščkom za vselej pokopana, toda Košček se ni dal tako lahko ostrašiti.

„Sedaj pa greva, kaj ne, Tona? Ali si že pripravljena?“ S tem vprašanjem je stopil v hišo svoje neveste, prav kakor bi nič ne vedel za Polonino pismo.

Tona je zaihtela, Špela pa pobíto odgovorila:

„Kam hočeta hoditi, saj se ne moreta vzeti.“

„Ne? Pa zakaj ne? Rad bi vedel!“ delal se je ženin še vedno nevednega.

„Ná, beri in potlej govôri“, pomolila mu je Špela list.

„To so same muhe naše Polone“, dejal je Košček malomarno in vrgel papir na skrinjo. Ko sta pa ženski le molčali, pričel je važno: „In če sem tudi res zapisan za pravega botra — pa sem bil v resnici le Blatnikov namestnik —, zaradi tega se s

Tono še prav lahko vzameva. Ali ni rekel Kristus svojim učencem: Karkoli boste zavezali, bo zavezano, in karkoli boste odvezali, bo odvezano? Saj se lahko prošnja naredi. Kolikokrat so tu in tam že prosili v Rim, pa je bilo vse dobro.“

„Ne bom tajila“, oglasila se je Špela, Tona je pa kar molčala, „ker bi tudi ne mogla, toda po navadi taki zakoni niso srečni.“

„Če niso, zakaj pa niso?“

„Blagoslova božjega ni.“

„E, kaj še! Če božji namestniki privolijo v take zakone, tudi Bog ne odreče svojega blagoslova. Kadar taki zakoni niso srečni, zato niso, ker sta mož in žena sama kriva. Midva s Tono bi se pa prav gotovo dobro razumela. Tona, kar pogum, pa pojdiva, zadnji čas je že!“

„Da bi se mi vsi smejali“, reče mu Tona, ne da bi ga pogledala. Popravljala je nekaj pri jopiču.

„Kdo pa kaj vé za to, in zakaj bi se smejali?“ opogumlja jo Košček.

„Zakaj? Danes naju bi videli, da greva k izpraševanju, v nedeljo bi pa oklicev ne bilo.“

„Jaz pa pravim, le pojdi, nič ne bo zapreke. Gospod župnik še vedeli ne bodo.“

„Saj bi jim morala sama povedati, saj sva po vesti dolžna govoriti resnico; sicer bi pa pozneje kdo šel ustavit oklice: tisto bi bilo pa še huje.“

„I, pa ostanita vsak zase“, odloči na posled Špela.

„Oh, čemu?“ seže ji Košček brž v besedo. „Ali res ne uvidiš, odkod je vse to? Nič drugega kakor nevoščljivost naše Polone. Zadržek bomo odstranili, Tona, le kar hitro pojdiva!“

„Jaz že ne“, odvrne Tona, kakor bi ne hotela nič slišati. „Ako nam izpodleti, morala bi umreti, tako bi me zbadali.“

„Pa — če bi zadržka ne bilo, branila bi se me?“ popraša še jedenkrat Košček in jo milo pogleda.

„Potlej pa ne, saj smo se že pri pismih zmenili“, pritrdi mu Tona.

„No, če je pa tako, grem pa sam. Toda dobro vem, da bi dobro opravila, ako bi šla oba. Še jedenkrat te prosim, Tona, pojdi no!“

„Dokler ni gotovo, že ne.“

„Poskusi sam, kaj boš zvedel“, bila je končna misel Špele, in Košček je moral iti sam. Hudo mu je bilo, ker ni šla nevesta z njim: marsikaj bi si bila na dobro uro dolgi poti lahko povedala, in pa vse bolj gotovo bi bilo. Težko, če ni tri- ali štirikrat zarentačil ali celó zaklel nad Polono in nad ženskimi sploh, pa zapisati tega ni varno, ker ni prič, da bi potrdile.

Devet je bila v župnijske cerkve zvoniku, ko je prisopihal Košček pred župnišče. Drugače je bil bolj bledega obraza, ta petek je bil pa malo zaradi jeze, malo zaradi hitre hoje prav lepo rudeč, torej dobro priporočilo za takega, ki se misli ženiti. Drugih ženinov in nevest ni bilo, zato je imel Košček priliko razložiti vse svoje križe in nadloge.

„Ženil bi se rad, gospod župnik“, pričel je, „pa ne vem, kaj mi porečete?“

„Kaj hočem reči: le se, če imate nevesto, sami se ne morete“, pošalil se je gospod.

„O, imam, imam, sem jo že izbral, samo — kaj naj rečem, nevoščljivost je vmes —.“

„No, cela zgodba —.“

„Ej, pa sitna zgodba; prosim, če me hočete nekoliko poslušati, da vse povem.“

„Le vse povejte.“

Ženin je sédel, gospod župnik pa je smotko pušoč korakal po sobi in Koščka poslušal. Ta je razložil vse: kako je bilo oni dan, ko je vrglo Lenčko in je še njega noga bolela, kako mu pod noge polena meče Polona, lastna hči, kako je hiši in njemu treba ženske, ker si dekle ne upa vzeti v hišo — zaradi drugih ljudij in zavoljo svojega dobrega imena in tako dalje. Nazadnje je prišlo na vrsto vprašanje, kdo je Tonin krstni boter.

Košček je nehal in nestrpno čakal, kaj mu bo odgovoril gospod župnik.

„Kaj ni Blatnik že umrl?“ vprašal je le-ta najpoprej.

„Menda bo o sv. Matevžu sedem let, kar smo ga pokopali; nekaj prevzdignil se

je, če ne bi bil lahko še dolgo živel; mojih let je bil“, odgovarjal je Košček obširno.

Potem pa mu pové župnik to-le:

„Ako bi Blatnik še živel in za gotovo mogel spričati, da je on pravi boter Tonin, potem bi vajinemu zakonu nič ne nasprotovalo. Toda sedaj je Blatnik mrtev: kdo bi dokazal, kako je bilo takrat? Pisani ste pa vi, in kar je pisano, to se ne sme kar tebi nič meni nič predrugačiti. Če sta se s Tono zares namenila poročiti, treba je spregleda od duhovnega sorodstva, ker ste njen boter. Ta spregled se morda dobi, če je resnična potreba.“

„Oh, Bog pomagaj, če je res potreba?“ začudi se Košček, kolikor se more, „ali nisem poprej povedal, kako je pri meni?“

Župniku je bilo znano, da je vdovca težko pregovoriti, če se je zavzel, da se bo drugič ženil, zato Koščku ni branil, temveč mu naredil neko pisanje ter rekel:

„To-le nesite v Ljubljano v škofijo; kar bodo tam rekli, to bo. Kar sami pojdite in pokažite to pisanje, tako bo najprej rešeno, in če bi vas kaj vprašali, lahko poveste, kako in kaj.“

„Koliko sem pa dolžan, gospod župnik?“ vpraša Košček ves vesel in vleče listnico iz telovnikovega žepa.

„Za danes nič.“

„Pa Bog povrni!“

„Srečno!“

Lahkih nog, pokončne hoje in kar se dá mladeniško je prišel Košček v župnišče: toda še jedenkrat bolj pokončno je zapuščal to hišo in ponavljal sam sebi: „Gospod župnik so pa vendar-le moder in dober gospod.“

In čudno, nič ni bil žejen, nič lačen, nikjer se ni ustavil, kar nazaj v Robidovje je hitel naravnost v Špelino hišo.

„Vse dobro — tak zadržek, to in pa nič“, bile so njegove prve besede.

„Kaj pa so rekli?“ zvedeli bi bili Tona in Špela radi obe najedenkrat.

„Nobene žal besede in posebnega nič. Kaj pa mi hočejo reči? Po pravici sem povedal, kako je sedaj v moji hiši, pa je. Sam Bog v nebesih mi ne more očitati nič, če se ženim, le ta Polona —!“

„Pa v nedeljo še ne bodo klicali?“ želi vedeti Špela.

„O, to nedeljo še ne, saj nisva bila še obadva tamkaj. Jaz moram v Ljubljano — v škofijo, da dajo tam dovoljenje, potem bomo pa šli oklice postavit.“

„Medve sva tudi mislili na Ljubljano; kdaj pa pojdeš ti?“

„Kdaj sta vedve namenjeni?“

„V ponedeljek sva nekaj namerjali, da si Tona kupi obleko in prstan.“

„No, kakor nalašč! Pa pojdimo v ponedeljek. In ravno prav, da bom še jaz lahko pomagal blago izbirati, saj obleka je šele takrat zares prava, če ugaja ženinu in nevesti. Tona, kaj pa sedaj praviš?“

„Nič. Šli bomo. Jaz sem mislila, da ne bo nič, ker ste bili moj boter.“

„Zakaj nič? Le ušesa si zamaši! Te dni bodo ljudje še toliko kvasili — kajpak laži! — da bi se moral jeziti vsak pošten človek, pa se ni vredno, s tem bi jim samo veselje delal.“

Košček se je prijazno poslovil, nevesta in njena mati sta bili zopet dobre volje, skratka: ženitev je bila v najlepšem tiru.

„Česar je srce polno, tudi usta govore“, veli star pregovor. Košček in njegova bodoča nevesta in njeno najbližje sorodstvo tudi ni bilo tiho gledé boterstva in pota v Ljubljano. Polono je to strašno poparilo, nič manj Brenkljo, kateri je to govorjenje tudi prišlo na ušesa.

„Nobena reč ne pomaga — smrt, ta bi še ubranila, drugače je pa ni duše, ki bi —. Ej, naj bo, kakor hoče!“ Polona se je že naveličala jeze, nič več ni vzela v spomin svojega očeta. Samo pri svojih opravkih je bila včasih vsa nataktnjena; kaj se hoče, vesela ni bila lahko.

Prejšnji Koščkov hlapec Andrej je tudi vse to zvedel, pa sam ni vedel, kaj bi storil. Prav za prav ni nič mogel, le prav mu ni bilo. Zato je prišel v soboto po noči pod Tonino okno in začel tiho:

„Tona, Tona!“

Nič.

„Tona, ali slišiš?“ poropotal je po šipi.

Vse tiho.

„Tona, jaz vem, da ne spiš; poslušaj me: če boš vzela Koščka, naredil vama bom tako, da me ne bosta nikoli pozabila! Ali si me slišala?“

Nič glasú.

„Preklicana punica prevzetna“, jezil se je Andrej od zunaj, znotraj pa sta se skoro tresli od strahú Tona in mati.

„Kakšna reč je zmerom pri nas!“ javkala je Špela.

„Pa ko bi bila živemu človeku kaj storila“, bilo je hudo tudi Toni.

„Saj bo kmalu bolje, ko se poročiš.“

„Da bi le Andrej kake škode ne naredil!“

„Upal si bo!“

„Če zažge, kdo ga bo pa videl?“

„E, le nikar se ne boj! Sedaj že tako počne, potem pa ko bo videl, da si zanj izgubljena, pozabil te bo.“

„Skrbelo me bo pa vendar-le zmerom.“

„Bogú se priporočaj, kdo ti more potlej škodovati?“

„Pa zaspiva.“

„Le.“

V ponedeljek so šli pa v Ljubljano: Košček, Tona in Špela. Po poti je bilo tako, kakor je navada takih popotnikov: Košček je vse plačeval, pa ne prisiljen, ampak s ponosom. In čim več sta hoteli použiti njegovi sopotnici, tem rajši je poravnal račun. Prav vesel je bil, pa še bolj bi bil, da ni Tone spremljala mati.

„Torej ti greš v škofijo“, dejala je Koščku v Ljubljani pred frančiškanskim mostom Špela, „medve bodeva pa ta čas nakupili.“

„Mene počakajta, saj bom kmalu opravil; bolje bo, če bomo skupaj: kaj menita, da jaz blaga ne poznam?“ pregovarjal jo je Košček.

„Kje se bomo pa potem dobili?“ skrbelo je Tono.

„Tu pred mostom“, določil je Košček. „Mesto si oglejta, potem pa pridita semkaj, da se ne izgremo.“

On je odšel v škofijo, spremljanki njegovi pa sta jo krenili k Špelini znanki Lojzi, ki je prodajala in pletla nogavice v neki veži.

Vsa zamišljena je bila Lojza v svoje delo, pa se ustavita pred njo Špela in Tona.

„O jeminasta, kdo bi te bil pričakoval!“ zavpije in pozdravi Špelo. „Kaj pa je tebe vendar jedenkrat prineslo v Ljubljano?“

„Vsakovrstni opravki“, odgovarja Špela po ovinkih.

„To je pa tvoja hči, ne?“ pozvedovala je ona nadalje.

„Moja, moja!“ hvalila se je z naglasom Špela.

Potem je pa dala beseda besedo, še boječa Tona ni smela biti ves čas tiha, in Lojza je že vedela, zakaj je šel Košček v škofijo.

„O tega pa nikar!“ odkimala je s pol sivo glavo.

„Zakaj ne?“ upre Špela oči vanjo.

„Niste dovolj premislili.“

„Saj so gospod župnik dali pisanje.“

„Škof bodo tudi — skoro vem, da bodo dali — pa jaz vendar-le pravim, takega zakona nikar, nikar!“

„Če pa vsi dovolijo?“

„Nič ne dovolijo, samo ne branijo ne. Sicer pa — kaj, ko bodo moje besede zastonj! Špela, ali še bolj ti, Tona, če nečeš v nesrečo, poslušaj me! Pred Bogom to dovoljenje ne bo nikoli potrjeno, prav nikoli ne! Vesta, zakaj ne? Zato, ker v prošnji lažeta! Ženin je neveste potreben, zato jo je potreben, pa zato . . . vse resnično, toda, ali je ravno Tone potreben?! Ali ne bi mogel dobiti druge, ki bi jo vzel brez zadržka? To, samo to pomislita!“

Špela in Tona sta kar obmolknili. Lojzi ugovarjati je bilo težko.

„Doma biti ji pa zopet ne kaže“, bila je že vsa v dvomih Špela. „Zmeraj bodeta nad njo Košček, pa Andrej . . .“

„V Ljubljano naj pride, jaz ji vem za službo; v predilnico bi hodila, pa dober za služek bi bil“, dopovedovala je Lojza.

„V Ljubljano — v to Sodomo je pa res ne pustim“, odrezala se je Špela.

„Če bi bila pri meni na stanovanju, oh, kaj misliš, da imam za take reči slabejše oči kot ti? Pri tolikih sv. mašah in pridigah je

lahko v Ljubljani! In, kaj jaz nisem v Ljubljani? Kaj pa veš o meni?"

Špela ni mogla Lojzi na konec, Toni se je pa kar skoro na jok napravljalo. Seveda — še mož trdnega prepričanja bi bil jel omahovati, kaj naj stori: kaj pa šele omahljivo, slabotno dekle! „Naj bo Košček, kjer hoče, kar v Ljubljani bom ostala“, dejala je nazadnje.

„Tako je prav“, pohvalila jo je Lojza.

„Nekoliko bo treba še premisliti“, rekla je Špela, ki je bila tudi že bolj na Lojzini strani. „Toda Košček naju gotovo že čaka, predolgo sva se zamudili. Tona, pojdiva!“

„Mojih besedij nikar ne pozabita! Štiri-najst dnij bom hranila stanovanje za Tono; če pride, prav, če ne, tudi; samo da bo srečna v zakonu, tega ne morem zagotoviti. Meni nekaj pravi, da ne.“ To je bilo poslednje Lojzino naročilo.

Pred frančiškanskim mostom sta pa Tona in Špela Koščka še dobro dolgo čakali; seveda v škofiji imajo tudi druge opravke, niso namreč praznih rok stali in gledali, kdaj kdo pride, zato se je Košček pač precěj pomudil, pa zato tudi — kakor je mislil — dobro opravil.

Že od daleč je spoznal svoji rojakinji, ki sta sloneli na ograji frančiškanskega mosta, in pospešil je korake, da bi jima naznanil veselo novico, da so sedaj vse zapreke odstranjene. Ná, namestu veselja, je pa našel kujanje!

„Zlomkove ženske, nikoli jim ni prav!“ hudoval se je na tihem, glasno pa gladil, kolikor je mogel. Pa nič in nič. Obleke nista hoteli iti kupovat, prstana tudi ne, jesti nista hoteli, piti nič, samo Lojzino modrost sta prodajali. Skoro sprti so se vrnili v Robidovje.

(Dalje.)

Poslanec.

Oblaček, nad mano rudeč
od zarje večerne goriš,
pod nebom veslaš mi bežeč,
čez goro visoko hitiš.

Za goro boš hišo zazrl
pobeljeno sredi poljá:
Tam meni se svet je odprl,
v tej hišici jaz sem domá.

Potem skozi okno poglej
in tiho ozri se za peč
in mamici veli povej,
da tisoče voščim ji sreč.

In reci ji potlej še to:
„Kot v meni se solnce žarí,
v ljubezni otroku tako
za mamico srce gorí.“

F. S. Finžgar.

Ob mamici.

Utrujen od borb in bridkosti
pri tebi iskal sem hladila.
Z besedo jedino si dala ga dosti:
„Ti bori se, jaz bom molila!“

F. S. Finžgar.

Spavaj!

Spavaj, sladko spavaj,
dete, srček moj!
Srečno poigravaj
z angelci nocoj!

Jaz nad tvojo zibko
se nagnila bom,
zate, dete šibko,
še molila bom!

Da te Bog varuje,
mili otrok moj,
da nad tabo čuje
zvesto angel tvoj!

Posavska.

V tihi sobi . . .

Tu v ozki, tihi sobi,
minulost preiščujem,
in o bodoči dobi
naklepe nove snujem.

Kar bilo je, ne bode,
kar bilo ni, še pride:
kdo bal bi se usode?
Iz božjih rok izide.

Le enega se bati,
kako nam bode tamo
pred božjo sodbo stati . . .
to bati se, to samo!

Posavska.

Moja želja.

Kje bo končan moj zemski tek, kje?
Kje so postavljene zanj mejé,
v zemlji tej rodni, ali drugod,
daleč v tujini, daleč od tod?

Kdo mi zatisne trudne oči,
z oljčno me vejo kdo poškropi?
Znanec, sorodnik, brat, domačin,
ali pa tuje matere sin?

Kdo-li na grob prihajal bo moj
voščit mi zadnji mir in pokoj,
voščit, naj v grobu mirno jaz spim,
dokler se sodni dan ne vzbudim? . . .

Rad bi, oh rad, — in prosim Boga,
naj mi dobrotno milost to dá, —
da mi rojak zatisne oči,
da mi v očini truplo leži.

Vendar to zlasti prosim Bogá,
prošnja in želja prva je tá:
kadar ostavi duša teló,
naj jo On sprejme v zlato nebó.

Da se le v Bogu duh veseli!
Kjer si je že, naj truplo leži,
srečno spet sklenil duh se bo ž njim, —
potlej se večno jaz radostim.

M. Prelesnik.

Padel je . . .

Skozi omreženo okno
padel je solnčni trak
ter za trenutek osvetlil
temni mrak . . .
In vso temo in vso grozo,
v katero na vek je zaprt,
vgleda jetnik in zaprosi:
„Smrt . . . smrt . . .!“

Padel ni v ječo trak solnčni,
mraka pregnal ni iz nje:
Padel je žarek spoznanja
v grešno srce . . .
Vzrlo pekel je v dnu svojem,
grozo njegovo, temó,
pa je vzdrhtelo, vzječalo:
„Nebo . . . nebo . . .!“

Rado Kósar.

V albanskih gorah.

(Potopisni spomini iz rimske okolice. — Po svojem dnevniku priredil *dr. A. Karlin.*)

(Konec.)

X. Na ljudski veselici v Genzanu.

Kar ti oko najdalje plava,
vse jasno, krasno, vse svetlo ...
S. Gregorčič.

V nedeljo bilo je po leti
prijazni čas popoldne —

tako bi moral po pravici in resnici začeti to poglavje z našim Levstikom. A nadaljevati bi ž njim ne mogel: pesnik opeva „malo življenje“ na kmetih, mene pa je gnalo med družbo, na velikansko ljudsko veselico, ki se je imela začeti na javnem trgu v mestu Genzanu.

Po vsi okolici so se razdajala že teden prej vabila. V nedeljo pa so bili prilepljeni na vseh vogalih velikanski plakati v kričečih barvah: oggi festa a Genzano. Povedalo se je tudi, da se bo slavnost godila na korist domači občini, da si tem lože nabavi novo — brizgalnico. Kdor le količkaj pozna silnost italijanske agitacije, misliti si je moral, da se snide na tisoče ljudstva. Nadejati pa se je bilo tembolj mnogobrojnega obiska, ker Italijani pri narodnih veselicah ne delajo tolike razlike med razumniki in med preprostim meščanstvom: ob takih prilikah se vse veseli, vsak po svoje, vsem sveti radost po obrazu.

To ljudsko veselico sem si želel ogledati, ne toliko da bi se ondi zabaval, ampak da vidim, kako se italijanski narod kratkocasi pri narodnih veselicah. Spremljal me je zopet na tem izletu rade volje moj — in upam, da tudi že čitateljev — prijatelj Pio. Da ne bi prišla tje preveč utrujena in prepotena (Genzano je oddaljeno dobro uro od mesta Albano in dve uri od Rocca di Papa), najela sva si voziček. Ob šestih zvečer sva se odpeljala.

Mesto Genzano je lepo položeno na strmi zapadni breg Nemskega jezera. Nekaj

nad 3000 prebivalcev broji. Pečajo se z vinarstvom, sadjarstvom — —

„Vi ste kakor živi Bäder“, pretrgam tovariša.

„Dobro, povem vam torej vse na kratko. V Genzanu so zanimive le tri reči: 1. prekrasna lega mesta nad Nemskim jezerom, 2. priznано dobro vino, kar ste gotovo videli nabito na mnogih krčmah v Rimu, in 3. slavnoznana procesija ob osmini svetega Rešnjega Telesa. Nazivljejo jo „l'infiorata di Genzano“. In po pravici zasluži to ime. Po vsej cesti, kjer se vije sprevod, nasujejo cvetja jednake barve: iz ceste nastane cvetlična preproga. Povrhu pa napnó v raznih oblikah in različnih bojah novih cvetlic. Zdi se ti, da imaš pred seboj neki naravni mozaik, ki tvori razne podobe: zvezde, grbe, imenske črke itd. A to še ni vse. Ne le ceste, tudi hiše, javne trge, vodnjake in javne spominike odičijo z zelenjem, cvetjem in dragocenimi preprogami. Izkratka: ob tem sprevodu se pokaže ona naravna nadarjenost Italijanov za slikovito uprizarjanje, za bujni nakit mesta in navdušenost za slovesno obhajanje službe božje. In kakor je sploh v Italiji cerkveno življenje tesno združeno s socialnim, tako se pokaže tudi ob tej procesiji: popoldne se razvije prava pravcata ljudska veselica, zvečer pa se nažigajo čaroviti umetalni ognji. To je vse, kar sem hotel povedati.“

„Škoda, da nimam prilike prisostvovati temu veličastnemu sprevodu.“

„Kar se dostaje veselice popoldne“, mi opomni, „bodete videli danes vse tako, kakor bi prišli na procesijo. Kajpada sprevod je kaj posebnega. A v Genzanu so ljudske veselice izredno živahne. I današnjega večera vam ne bo žal.“

Prispela sva v mesto. Raz mnoge hiše so vihrale zastave in zastavice z belim križem

v sredi. Ljudstva se je nagromadilo že mnogo obojega spola, preprostega v krasnih narodnih nošah, z debelimi, zlatimi uhani v ušesih, in civilnega. Vse je bilo opravljeno nekako praznično. Glavni trg je bil ves v zastavah. Sredi so postavili dve tribuni: na jedni je bila godba, druga pa je bila odločena imenitnejšim gostom. Med obema pa so zgradili stolpič za tombolo. Bil je tako visok, da se je videl po celem trgu. Na treh straneh so bile položene deščice z vsemi devetdesetimi številkami druga poleg druge. Zvečer so ta stolpič razsvetlili, in ko se je pričela tombola, odkrivali so na vsaki strani številko za številko, kakor je katera prišla na vrsto. Ker so bile številke prozorne, posvetila se je vsaka, ko ji je odvzel dotični služabnik deščico, ki jo je poprej pokrivala. Okrog tega „slavnostnega“ prostora je bilo lepo razvrščenih na stotine stolov, gostom odločenih. Že sem si hotel zagotoviti svoj prostor, kar mi tovariš ubrani, češ, to bo deva za denar vedno lahko dobila. Boljše bo — mi pripomni —, da si ogledava različne skupine navzočih gostov.

Jela sva se prerivati skozi splošno gručo. Ne da bi dejal, da je bilo vse natlačeno, le na nekaterih krajih se je svet tako zagostil, da sva se le počasi mogla zmuzniti preko goste množice. In pa to vpitje! Tu je razgrajal časnikar, kličeč kakor za stavo, katera razne časopise „da oggi“ (od danes) ima naprodaj. Po pet ali še več imen zaporedoma je zaklical, malo postal, in zopet je šlo iznova. Drugi je zopet prodajal sladkarije, tretji oranže, četrti je vabil na izvrstno limonado, peti je ponujal penečo se nasladno vodo: acqua gazzosa . . . Še drugi je ponujal sladoled, pekovski fantič je glasno priporočal svojo nasladno pekarijo . . . itd.: krika in vika čez mero dosti. Med tem je kajpada igrala godba, in kadarkoli je nehala svirati, ploskali so ji živahno okrog stoječi.

Ob hišah po obeh straneh so se utaborili „vinski bratje“, a ne sami: Italijan ne privošči le sebi, ampak tudi svoji boljši zakonski polovici in svojim otrokom. Na vsaki

mizi skoro opaziš na krožniku lepo razrezano slanino; prinesli so jo od doma. Posebej v lični skledici imajo led. Pri vsakem kozarcu vina se pridene košček ledú, ki razhladi vino ter mu vzame vsaj nekoliko tiste opojnosti, ki je posebno svojstvo genzanskih vin. Zato ti ne bi svetoval, da bi ga pil po meri našega dolenjskega „cvička“.

Med vsemi temi slavnostnimi gosti pa, ki so si zagotovili svoj prostor, se šeta, ali bolje rečeno, gnete v raznih skupinah mnogo in mnogo domačinov in tujcev, ki si ogledujejo in seveda tudi kritikujejo navzoče občinstvo. Sem in tje se srečajo domači, malo pomenijo, pošalijo in zopet se razstanejo. Vendar, kdor bi hotel iskati kakega znanca v tej gneči, našel bi ga težko.

Polagoma je večerni mrak prevzela nočna temota. A to nas kar nič ne moti. Velikanskih svetilnic so pripravili in obesili po raznih mestnih oglih, po hišah, po oknih, rekel bi povsodi, tako da se očesu kar nič ne toži po dnevu, tem manj, čim prijetnejši je večerni hlad.

„Kaj pa tam-le tako ploskanje in sviranje na razna glasbila? Če se ne motim, zveni tudi tamburin. Kaj menite?“

„To bo nekaj zanimivega za vas, ki se zanimate za naše narodno življenje.“

Pio me je potegnil za seboj, in kmalu sva stala v krogu mnogih gledavcev obojega spola. Zvesto so zasledovali z očmi in jezikom mladeniča in mladenko, ki sta v sredi te skupine na neki poseben način rajala ob brenkanju strun. Fant je imel v roki kitaro, jo sedaj pa sedaj dvignil, dvignil celó nad glavo visoko, sviral ž njo in dajal takt, po katerem se je graciozno vil sem in tje in okrog dekleta, ne da bi se je kdaj dotaknil.

„Kaj je to?“ vprašam.

„To je ‚saltarello‘, naš narodni ples.“

Gledal sem dalje. Zdelo se mi je, da se razvija pred menoj preprosta ljubavna spletká: mladenič hrepeni po mladenki, ona pa se mu kaže sedaj nekoliko prijazno, a skoro zopet mrzlo, šegavo, nagajivo, ljubosumno . . . Vse to izražata z raznimi pantomimskimi

gestami na obrazu in z rokami in s hitrejšim ali bolj počasnim rajanjem. Devojka ima v rokah tamburin in sviraje nanj ga prijetno suče v roki, ga dvigne na glavo, dene zopet pod pazduho: vse to je neki naravni izraz čustev, prodirajočih iz srca. Med gledavci sem opazil dva, ki sta svirala na mandolini, tretji pa na harmoniko. Vsi drugi so glasno pritrdjevali živahnemu pokretu rajajočega para, zlasti ko je mladenka zopet izvedla mladeniča v burnem vrtenju na drugo stran pozorišča in ga s prijaznim pogledom in kimanjem glave vabila za seboj.

„A kje se naučé tega plesa?“

„Nikjer, to se improvizuje in je znak jasno opazujočega, rahlo čutečega naroda. Ta ‚saltarello‘ se pleše, boljše ali slabše, vpričo vsega ljudstva malone vsak praznik na večer.“

Oddaljila sva se nekoliko od skupine. Tedaj zastavim iznova:

„Kaj pa pravi k temu ‚theologia moralis‘?“

Takega vprašanja bržčas ni pričakoval tovariš. Obraz je v hipu pokazal neko osuplost. Za odgovor ni bil v zadregi, a spoznal sem ob tej priliki zopet, da ni nikomur všeč, ako bi kak tujec hotel le sumničiti njegov narod.

„Stvar je sama po sebi indiferentna, in reči moram, da nima slabih posledic, ker se ji vzame prilika, da bi škodovala moralno. Kaj nedostojnega se ne godi na javnem trgu. Sicer so pa naši očetje in matere paznih očij . . .“

„Pri nas tudi, a vendar . . .“

„Vem, kaj hočete reči. Pri nas je stvar taka. Ko se zasveti v srcu mladeniča ali mladenke ono čustvo, kateremu pravimo ljubezen, tedaj ta iskra hitro švigne v oči drugim ljudem. Zlasti so naše matere v tem pogledu jasnega uma. Mati pové očetu, nato se določi, ali stvar kaže ali ne, in potem se na mladi svet bistro pazi. ‚Far l'amore‘ se pravi pri nas toliko, kot zaročen biti. Ljubic za kratek čas v našem pogorju ne poznamo. Vsako zaljubljeno dekle je že ‚promessa sposa‘, in ne bom tajil, da se moje rojakinje rade in zgodaj možé.“

Še vedno sta se vrtela drug poleg drugega v ljubeznivem kretanju po taktu svirajočih glasbil. Moj tovariš je že hotel oditi. A prosil sem ga, naj ostane, da vidim, kakšen bo konec.

Naposled se je mladenič vendar-le utrudil. Sredi „arene“ pade na koleno in šegavo se zavrti deklina še parkrat okrog njega. On je — poražen; prvi je nehal in deklica je bolj vstrajna ko mladenič. Glasno ploskanje, živahni dobroklici, splošna pohvala — to je bil konec veseloigre, ki se je razvila pred nama v obliki saltarella. A komaj sta končala prva dva, že je stopil drug mladenič in kmalu za njim tudi druga deklica v „kolo.“

Ostal sem še nekaj časa. Zopet je šla igra nadalje po prav istih motivih kakor poprej. Le toliko sem se uveril, da stvar res ni umetno naučena, ampak učinek trenutka. Čim bolj zanimivo znajo plesavci in plesavke simulirati razna čustva, tem živahnejši, tem zanimivejši je saltarello.

Med tem, ko sva opazovala narodno plesišče, pričela se je že tombola. Vsako število je sprejelo navzoče občinstvo z živahnim zanimanjem: nekateri so jo glasno slavili, da je „dobra“, drugim pa je bila „brutto“, „cattivo“ (numero). Ne mogel bi si predstavljati, kako živo se igra taka javna tombola, da nisem bil sam navzoč, da nisem gledal teh zvedavo-razvnetih obrazov. K temu pač največ pripomore tista naravna družabnost, ki je posebno svojstvo italijanskega naroda. Vedno v družbi, vedno — dejal bi — na trgu, zabava se tudi ljudstvo najbolje v takih javnih veselicah. In kako znajo šegavo govoriti! Naj si se učil njih jezika še tako dobro, ne razumeš jih, ko šegavo namežikujoč s svojimi temnimi očmi vsako besedo spremljajo z živahnim pokretom rok in celega života. Le kdor je ž njimi leta in leta, tako da se nekaž uži v njih narodna svojstva, more jih razumeti. Zato pa jih tudi marsikdo po krivem sumniči, po krivem sodi. Jaz vsaj si ne dam vzeti prepričanja, do katerega sem se popel po raznih opazovanjih, vpraševanjih in izkušnjah: ljudstvo

albanskega pogorja je sicer revno, vendar pa telesno zdravo in čvrsto, moralno trdno in pošteno.

Da so provzročali razni dobitki dosti smeha, o tem ni da bi govoril. Saj je pri nas prav tako. Le to naj še omenim, da je slavnostni odbor pri izbiranju dobitkov postopal jako praktično. Prvi, manjši dobitki so bili odmenjeni bolj v domačo porabo: klobuk sladkorja, dvoje plečet, živ janec itd. — vse to je marsikako gospodinjo navdajalo s skrivno zavistjo. Zadnji, večji dobitki so bili v denarju.

Poslednja točka ljudske veselice je bil umetalni ogenj. V tem so — kakor je sploh znano — Italijani pravi mojstri. Na tribuni, kjer se je poprej igrala tombola, razstavili so svojo tvarino. Strel iz topiča je naznanil začetek umetne razsvetljave. Potem pa so jeli žgati bengalski ogenj v raznih barvah, raketi so pokali, pri mnogih se je pokazala v zraku celó kaka podoba iz samih ognjenih žarkov. Pirotehnik je zvršil svojo nalogo na občno zadovoljnost: navdušenje je kipelo, glasni in živahni „evviva“ si je osvojil ves trg in še nekaj bližnjih ulic . . .

Tako se veseli narod . . .

Pozno v noč sva zapustila živahno torišče vesele zadovoljnosti in dobre volje. Nikdar mi ne bo žal, da sem imel priliko ogledati si ljudsko veselico v albanskem pogorju.

XI. Nemsko jezero (Lago di Nemi).

Pozdravljeno mi, oj jezero bodi!
Ob bregu zeleni stojé ti griči:
prijazne vasice, beli gradiči
v kristalni se tvoji gledajo vodi.

J. Stritar.

„Carissimo Don Andrea! Kaj pa porekó v Rimu vaši tovariši, ako jim ne donesete za spomin — ne rečem prsti iz gaja Dianiniga — vendar pa vsaj zagotovilo, da ste ga videli in poleg njega temno oko Nemškega jezera? Ne, tje še morava, predno odidete.“

Pio mi je govoril te besede od srca. Bog zna, sem si mislil, kdaj dospem zopet v te

kraje, če bom kasneje sploh še kolovratil po albanskem pogorju. Boljše, da si jih ogledam sedaj kolikor moči natančno.

„Dobro bi bilo, si capisce“ — pritegnem živahnemu mladeniču. „Ma —.“

„Nič ,ma‘, kar jutri zarana pojdeva.“

Zaznal je mojo željo in menda slutil, da se ga ne upam več nadlegovati, ker je prošle dneve že toliko blodil po vročini zaradi mene.

Ali bil je blaga duša, požrtvovalen do skrajne meje.

Drugo jutro sva bila zopet na poti. Krenila sva jo po cesti proti Albanu. Pri cerkvi „Madonna del Tufo“ sva našla že nekaj pobožnih vernikov. A nama je bilo danes hiteti naprej. Ko dospeva v dolino, zavije jo tovariš na levo v gozd. Kmalu sva bila sredi senčnega gaja, gosto nasajenega z mladimi kostanji. Jednakomerna sicer je bila pot: hodila sva po sami senci celo debelo uro. Niti hiše, niti človeka nisva videla. Pač, samotna kočica gozdnega čuvaja stoji postavljena poleg hladnega studenca. Priklenjen pes jo straži, pozdravljajoč vsakega popotnika z glasnim, votlo donečim lajanjem. Tudi nama ni prizanesel. Uvidevši pa, da nimava slabih namenov, ker se niti ne zmeniva za samotno kolibo, utihnil je polagoma.

Več nego uro hoda sva se senčila po gozdu. Naposled zavije pot v hrib. Nekaj minut sva spela vkreber, in bila sva na vrhu. Kar se odpre svet: stopiva na cesto in bila sva pred gradom kneza Orsinija, zajedno pa tudi že v mestu Nemi.

Ako bi hotel opisovati mesto, bil bi hitro pri koncu. Nekaj preprostih, jednostavno zidanih hiš — to je vse, kar opazi radovedno oko. Velikanski pa je „grad“ (castello). Ne le, da je zidan trdno in umetno, tudi za nasade je oskrbljeno. Okrog in okrog se razteza park, po katerem se pa šetajo le rimski plemiči. Ali zaradi prekrasne lege je mesto znamenito. Ako si žejen, pojdi se krepčat v verando Desanctisove krčme, in odtod se ti odpre razgled, da je malo lepših v Italiji. Pod seboj vidiš globok kotel nekdanjega kraterja, napolnjen, recimo, do polo-

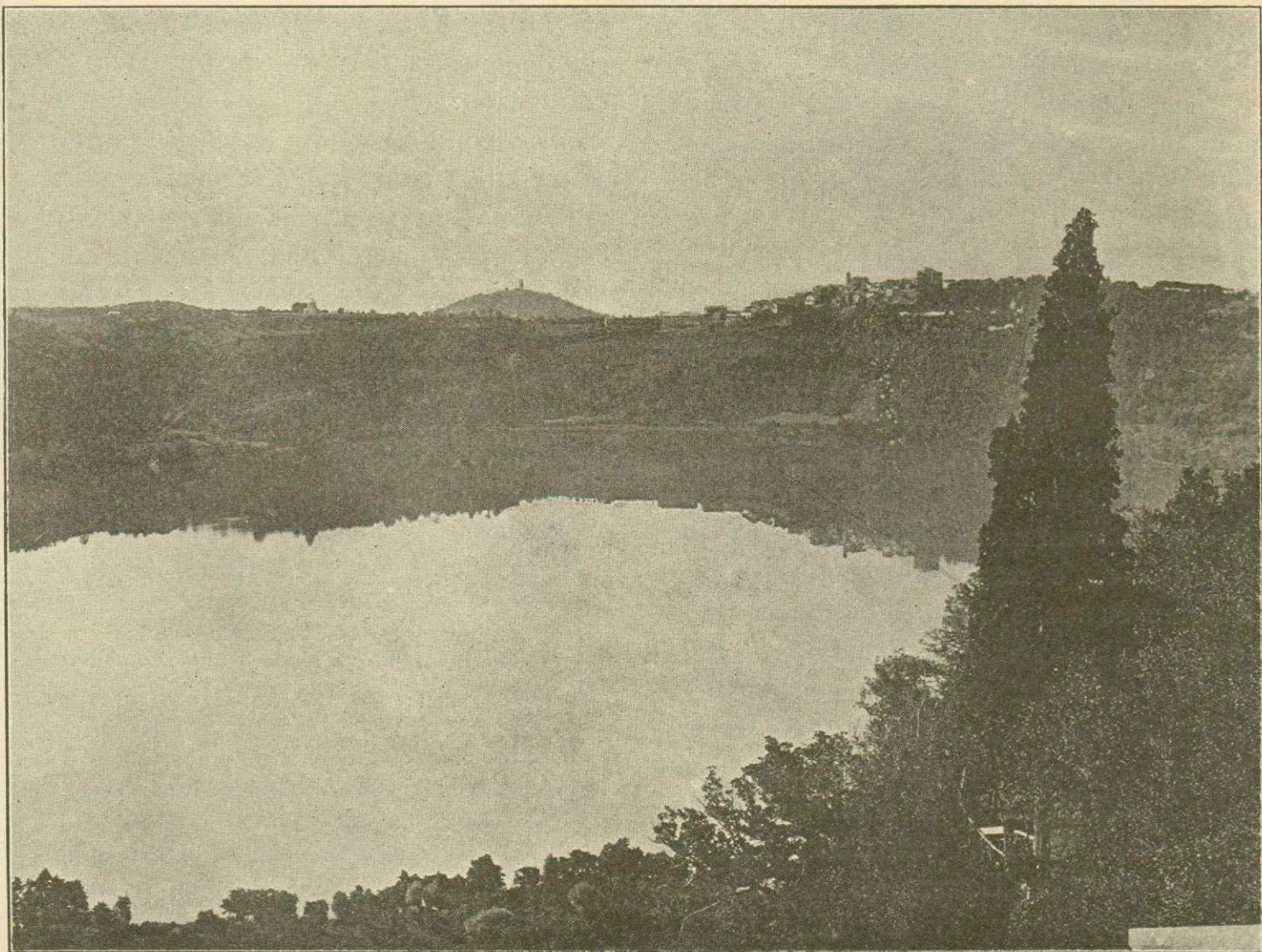
vice s temno višnjevo vodo Nemskega jezera. Naravnost naprej ti seže oko v mesto Genzano, še dalje zazreš morje, okrog in okrog jezera pa, kjer je le kaka praznina, temno zelene vence vitkih cipres.

„Oglejte si ta kraj“, izpregovori Pio, „pa recite, če ne zasluži v resnici tega imena!“

„Imena? Kakšno ime mislite?“

„No, ime tega kraja. ‚Nemi‘, to je stari ‚Nemus‘, gaj, ker se je tod okrog jezera

raztezal ‚Dianin gaj‘. Do časa rimskih imperatorjev je imela Diana poleg jezera svoj tempel. Strabon pripoveduje, da so boginjo častili podobno tako, kakor jo je častila Ifigenija v Tavridi. Odtod je baje Orest prinesel Dianino soho v Nemus. Zlasti so žene imele boginjo v časti. Prinašale so ji v dar raznih dragocenostij, spominskih pločic, slaveč njene zasluge itd. — Toda ‚gaj‘ in ‚tempel‘ je danes porušen: na njunem mestu rasteta cipresa

Nemsko jezero.

in vinska trta. Le nekateri na pol prepereli kameni še kažejo o Vrtu (Giardino), ki se amfiteatralno vzdiguje iz jezera, tvoreč še danes najlepši del jezerskega obrežja. Tod — pravijo, je bil gaj Dianin. Ali pojdiva in poglejva si jezero od blizu!“

Okrog jezera je lepo izpeljana pot, da prijatelj prirodne krasote lahko od več strani občuduje to tajno-milo vodovje. Po tej poti sva jo krenila, imajoč pred seboj temno oko

starodavnega jezera. — Nemsko jezero (Lacus Nemorensis, sedaj Lago di Nemi) je nastalo kakor Albansko jezero v izsušenem kraterju. Nad morjem je 325 metrov, torej 31 metrov višje od Albanskega. Okrog njega se pride v jedni uri; površina mu znaša 280 *ha*. Hrani se jezero od raznih studencev, ki vró iz globine; zato pa ima tudi že izza davnih časov podzemski vodotoč (emisar), ki uravnava višino jezersko.

Neka tajinstvena tihota vlada okrog jezera. Nič tiste živahnosti, vpitja, razvitega društvenega življenja, kakor je najdeš ob naših planinskih jezerih. Vse tako mrtvo ... grobna tišina ...

Morda je slutil tovariš, kaj mi vre po glavi. Zato mi preseka nenadoma svobodni roj mislij s preprosto opazko: „Vrzite kamenček v globino!“

Votlo je zadonelo ... Tropa belih mehurčkov se je pognala iz jezera; na površju pa so se razpočili ... Skoro strah me je bilo, stoječega nad to globino ...

„Ta višnjevka voda! Kako globoko mora biti jezero! In kaj vse leži na dnu!“

Govoril sem bolj zase. Pio me je razumel.

„Prav mislite“, mi pritegne, „tu doli je zakladov vsega sveta. Imperator Tiberij je velel napraviti tu sredi jezera na čolnih plavajoč otočič. Na njem so bile hiše, vrtovi in sploh vse, kar se smatra potrebnim za razkošno življenje. Kdo vé, kake bahanalije so se uprizarjale na tej vodeni oazi! Kako sta si razkošnost in nasladnost tu podajali roke! Kako so divje častili in slavili Baha in Diano in še razne druge poosebljene grehe. A svaka sila do vriemena: nekoč se je vse potopilo. Poznejši rodovi pa so opazili, da je semtertje jezero bruhalo iz sebe tramove mecesnove, pinijeve in cipresne; našli so tudi jeklenih žeblicev in druge take ropotije. Vse to se hrani sedaj v vatikanski knjižnici. Kardinal Prospero Colonna je naročil genoveških potapljavcev, ki naj bi si ogledali dno jezera. Neki Alberto je izumil stroj, s katerim bi bil rad zaklade z dna vode dvignil na površje. A ni se zgodilo niti jedno niti drugo. Jezero trdo drži svoje zaklade in svoje — žrtve. Povodne nimfe se igrajo z njimi in ne pusté, da bi jih užival zaviden rod zemljanov ...“

Zadnje besede je govoril moj spremljevalec z nekim pesniškim vzletom. Pogledal me je zvedavo, češ, kaj porečem na njegovo ognjevito modrovanje. A nisem hotel pritrčiti, pa tudi ne nadaljevati v tem smislu. Zanimala me je bolj zgodovina tega kraja.

Zato mu prekinem prejšnjo misel s čisto novim vprašanjem.

„Čudim se, da ni tod več starinskih ostankov, razvalin in drugih spominikov, če je kraj res tako znamenit, kakor trdite. Kaj menite?“

Nisem ga spravil v zadrego. Zavrnil me je takoj stvarno:

„Ne smete zabiti, da je bila ta okolica sveta. Zato se niso smeli naseljevati krog jezera posamniki; le svečenice so bivale tod na okrog. Kasneje, za imperatorjev, se je nekdanja ostra vernost rimskih državljanov jako otajala, zato si je dovoljeval Tiberij na jezeru raznih nasladnih iger zase in za svoje dvornike. A tega ne smete misliti, da ne bi bili znali ceniti Rimljanje slikovite te okolice. Le vzemite v roke Ovida in našli boste v *Metamorfozah*, kako divno opeva pesnik sentimentalnost teh krajev, opisujoč bridko žalost nimfe Egerije — za izgubljenim Numo.“

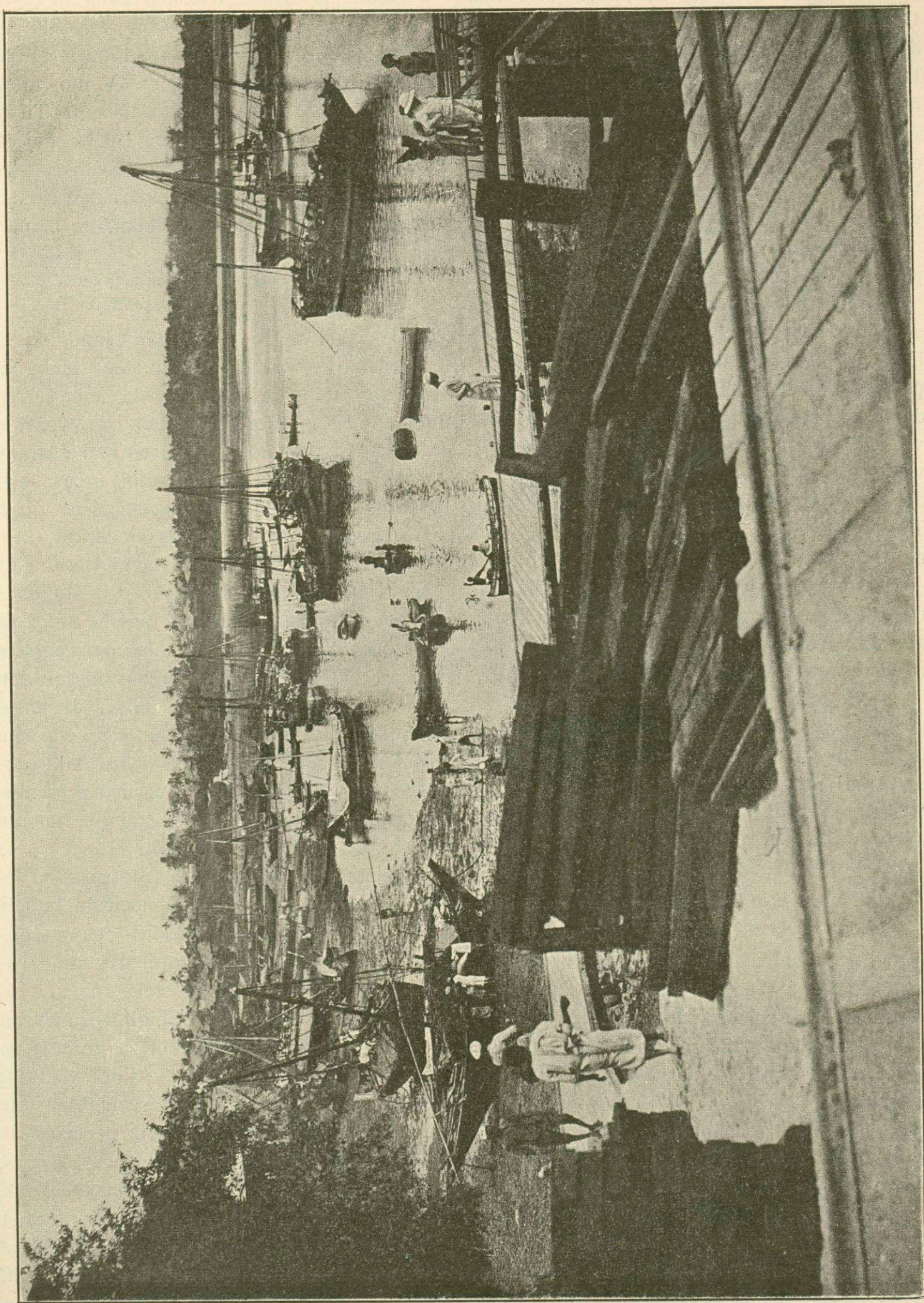
Kasneje sem si ogledal označeni pesmotvor in našel v njem (*Met. XV. 480* nasl.) te-le vrstice:

Vrne domov se Numa bajè in vlado prevzame,
prostovoljno pozvan, in latinskega naroda žezlo
srečen, ki nimfo ima za ženó in Kamene vodnice,
žrtev obrede uči in narod, navajeni bojev
in strašnih vojskâ, privede k mírovnemu delu.
Ko je priletel končal s kraljestvom ob enem

življenje,

objokujó latinske ga snahe i ljud i očetje —
mrtvega Numo; ker zdaj zapustivši mesto soproga
tje v aricijski se dol je skrila v gosto lesovje
in Orestéjskej dari Diani sè stokom in jokom
brani. Kolikokrat jezerske in lesne so nimfe
zabranjevale ta čin, govoreč tolažilne besede!

V Aricijo sva se namenila tudi midva. Mimo jezera vodi tje dobro uglajena steza po gozdu in senci. Malo, predno sva zavila v mesto, odpre se svet in pokažejo se iznova vinogradi. Ž njimi se nama je vrnila živahnost, dočim je bilo v gozdu poleg jezera vse tako tiho, tajno, da bi človeka skoro prevzel strah ali žalost tožne Egerije, ako ne bi mu peli poguma razni tičji zbori. Vse drugače pa je v vinogradih. Poleti je tu malokdaj tiho: mladeniči in mladenke glasno žuboré in govoričijo in pevajo; razne družbe v „casino“ zbijajo svoje šale. To vam

Pristanišče Mombassa. („Črtice s potovanja v Afriko.“)

je pravi pravcati trg hrupnega življenja. Omenjam to radi tega, ker se spominjam, da sem postal pozoren pri neki „vigni“. Petje, milo petje, žalna, da ne rečem turobna melodija me je presenetila. Najprej je pel ženski glas, a takoj potem se oglasi moški, moral je biti mladenič. Tako je šlo dalje. Vrstila sta se; vsak je pel po jedno ali dve vrstici, in drugi mu je odpeval.

„Ste-li kaj razumeli? Kaj je to, kar pojeta?“ vprašam svojega mladega Mentorja.

„To je neka posebnost pri nas“, mi odgovori, „ki kaže, kako iskreno ljubi naše ljudstvo pesništvo in glasbo. Mislite si: preprosto ljudstvo, ponajveč mladeniči in mladenke, si pri delu improvizujejo pesmi, ki niso vselej kdo ve kake pesniške vrednosti, a včasih izražajo tako mehka in globoka čustva, da bi delala čast celó Petrarki in Danteju. Te vrste ljudsko poezijo nazivljemo ‚ritornello‘. Čudili bi se, ako bi umeli te besede — za tujca je težavno, ker se poje ‚nel dialetto romanesco‘ — kako se zares pesniško izraža narod. Včasih je celó oblika umetna: ritmika in rime vse v redu.“

„A kaj sta pela?“

„Ne vem, kako se jima razvija pesem, to je sedaj težko uganiti, ker sva ju zalotila sredi popevanja. Toliko sem čul, da je bil sedaj na vrsti neki himnus na cvetočo trto:

Fiore dell' uva! E s'angelo tu sei, fammo la prova,
In paradiso andiamo tutti e due.

(Trtni cvet! Če si angel, daj spoznati
In v raj skupno se nama podati.)

Včasih pa je tudi ‚ritornello‘ povod, da se odpre srce, ali bolje rečeno: česar je polno srce, v pesni iz ust gre. Kar je dolgo tlelo v srcu, kar si sramežljivo ni upalo na dan, kar se je skrbno prikrivalo, v kratkih dveh vrsticah je objavi ‚ritornello‘. Izkratka: ta način pevanja je menda doma jedino le v Italiji in je jasen izraz dovzetnosti našega ljudstva za plemenite umetnosti.“

Med takimi pogovori sva se bližala Ariciji.

Bojim se, da sem le preveč že popisaval razna mesta albanskega pogorja. Zato hočem govoriti o Ariciji kolikor môči kratko.

Nekdanje mesto Aricia, o katerem često govori rimska mitologija, se je raztezalo pol ure proti jugu v prekrasni dolini, katero dandanes zovejo „Vallericia“. V njo se je zlival vodotoč iz Nemskega jezera. Tu je bilo središče latinske zaveze. Dianin gaj ob Nemskem jezeru je bil glavno svetišče tega kraja. Dandanes komaj najdeš še nekaj ostalin nekdanje znamenitosti. Z Uhlandom bi morali klicati:

En steber le še kaže gradú nekdanjo moč,
a tudi ta že počen bo padel v prah čez noč.

Današnje mesto je pozidano mnogo više od prvotne Aricije. Odlikuje se z mnogimi gozdovi na okrog. Zaradi goste sence se poletni čas tu zbira lep venec letovičarjev, zakaj odtod se lahko delajo izleti na razne strani. Mesto broji okrog 2700 prebivavcev. Popotnik, ki se mudi v mestu, ne išče drugih znamenitostij, ampak ogleda si cerkev „Assunzione“, ki jo je zidal slavni Bernini za papeža Aleksandra VII. (l. 1664). Mogočna kupola sloni na osmerih slopovih. Stopi pa tudi v park, ki je zasajen poleg palače grofa Chigija! Vrtni čuvaj, kateremu moraš dati jedno liro za spremstvo, ti pové, da je po oporoki velevalo, da se ne sme v parku posekati nobeno drevo. Da vsled take določbe vrt daje obilo sence, da ima najraznovrstnejših košatih dreves v izobilju, mislite si lahko.

Prijetno sva se hladila s tovarišem, šetaje se po hladnih, senčnih stezicah. In ker nisva imela več veselja hoditi peš, — bližala se je najstarejša ura, torej čas, ko vročina najbolj pritegne — vzela sva si voz. Kmalu sva drdrala mimo Chigijevega gradú po cesti proti Albanu. Takoj za gradom se prične velikanski, 30 metrov dolgi viadukt, katerega je v l. 1846.—1853. sezidal stavbar Bertolini. Tri vrste obokov iz peperina je pozidanih druga na drugo; spodaj šest, v sredi dvanajst in pri vrhu osemnajst. Vsak obok je osemnajst metrov visok in petnajst širok. Zgradba torej po pravici tekmuje z ogromnimi proizvodi te vrste v starih časih. Skoro bi me bila prijela omotica, ko sem se ozrl z voza v 58 metrov globoki prepad,

katerega premostuje viadukt. Še bolj veličanska se zdi zgradba popotniku, ko jo ogleduje iz daljine.

Ozirala sva se tudi midva nazaj.

„In vendar je živa ta ‚mrtva roka‘“, opomnil me je tovariš.

„Kako to menite?“

„No, ta orjaški viadukt je delo ‚mrtve roke‘. Munificencija papeža Pija IX. ga je velela zgraditi.“

„Da, prav pravite, vedno je živa ta ‚mrtva roka‘. Čim bolj jo moré, tem bolj se oživlja.“

Ko je odzvonilo poldne v Rocca di Papa, naju je srečno dočakal pri hišnih vratih sedeči Don Giuseppe.

Dragi čitatelj! Ako se nisi poprej veselil skromnih teh črtic, vzradosti te izvestno to, da se spis bliža koncu. Le nekaj malega bi še rad pridejal. Posloviti se je še treba od oseb, katere sem večkrat omenjal.

Don Giuseppe in bogoslovec — sedaj že tudi don Pio, sta še oba živa in čvrsta. Tako vsaj sem slišal nedavno. Prvi še vedno do-

brovoljno gospodari nad vaškimi otročaji in jih pozimski čas pridno vadi branja in pisanja, pred vsem pa krščanskega nauka. In v tem poklicu je srečen. Zlasti ubogo ljudstvo ga jako čišla: darežljiv in sočuten prijatelj je svojim preprostim sosedom in previden svetovavec v vseh imenitnih stvareh. Don Pio pa je beneficijat nekje v orvietski škofiji. Brez dvojbe je še tako navdušen in vnet za dobro stvar in poln najplemenitejših vzorov, kakor je bil pred leti, ko me je spremljal po albanskem pogorju.

In če tebe, dragi čitatelj, kdaj zanese dobra sreča ali ugodna prilika tje doli v sredo italijanske zemlje, v večno mesto, vzemi si nekaj dnij časa in popelji se v albansko gorovje, da si ogledaš na lastne oči vsaj najznamenitejše kraje izmed teh, katere sem ti opisal. Izvestno ti ne bo žal. In če prideš celó v Rocca di Papa, kreni še gori v „casa del crocifisso“ — kažipotov ti ne bo nedostajalo — in obišči našega Don Giuseppeja. Povej mu, da ga poznaš že iz „Dom in svet“-a ter mu izroči moj najiskrenejši pozdrav!

Črtice s potovanja v Afriko.

(Piše Egon Moše.)

(Dalje.)

Dar-es Salaam je lepo mesto. Na levi strani so nasadi s krasnimi hišami, in v sredi njih se blesti lepa katoliška cerkev; na desni strani je guvernerjevo poslopje z zasebnim stanovanjem; zatem je kazina in nadalje cela vrsta raznih vladnih in uradnih hiš, katoliški misijon, velika katoliška cerkev, katero še zidajo, evangeljski misijon, hôtel „Nemški cesar“, hôtel „Bismarck“, pokopališče, vojašnica, zamorska bolnišnica in pa veliki, novi most, ki drži k poskuševališču za nasade.

Počasi smo se vozili v sredino pristana. Tam smo si ogledali mogočno in trdno

nemško vojno ladijo „Condor“, ki se je uprav mudila tukaj. Razven te so bili tu trije ali štirje mali parniki, ki opravljajo carinsko službo. Vsi ti parniki so pripravljeni za ustavljanje drugih ladij in da potopé, ako treba, tihotapske čolne. Jeden teh parnikov „Wissmann“, imenovan tako po slavnem nemškem majorju in preiskovavcu Afrike, Wissmannu, — se dá razložiti v posamične dele in je bil že na vseh večjih afriških jezerih.

Pogled raz morje je veličasten; — ne moreš se ga kmalu naveličati. A sedaj ostavimo parnik in sedimo v čolničke, katerih je vse polno naokoli! Ne malo se čudimo,

da so čolnički zaznamovani s številkami kakor kočije naših prevožčkov v večjih mestih, in da ima vsak čolnar pri sebi tarif, katerega ti precej pokaže, če tudi ne vprašaš zanj.

Črnci krepko sukajo vesla, in v malo minutah smo pri velikem, iz cementa zidanem mostu. Na levi strani mosta je arzenal, lepa hiša z dvema stolpoma. Obrnimo se na desni kraj morja! Tu vidimo obzidano obrežje, ob katerem so nasajene akacije. — Mogočno poslopje nas pozdravlja, kraj njega dve vojaški stražnici —: to je vojašnica „Boma“. Štirje topovi zró nepremično doli v pristan in na morje.

Precej za vojašnico se začanja lep drevo-red, in kmalu smo pri spominiku cesarja Viljema I. Lep — a prav preprost je doprsni kip cesarjev, izklesan iz svetlega marmorja. Za nekaj korakov od spominika je ličen hôtel „Nemški cesar“, čegar lastnik je Oger. Ta hôtel je najboljši v Dar-es Salaamu. Prav lepa bo nova katoliška cerkev; slog, kakor tudi lepi prostor, na katerem je cerkev zidana, pričata, da bo še kdaj znamenita in prava dika krasnega mesta. Ne daleč od cerkve je pošta; za njo se vrsté vladna poslopja z raznimi oddelki. Na koncu stoji guvernerjeva hiša sredi lepih nasadov. Tukaj je tudi prekrasno poslopje uradniške kazine. V prvem nadstropju so knjižnice, čitalnice in igralnice, spodaj je velikanska sobana z orjaškimi stebri, v kateri je oder za glediške predstave. Razven te je še v pritličju mnogo soban za restavracijo. Pročelje kazine meri 100 yardov, t. j. 91 metrov dolžine.

Obrnimo se nekoliko od obrežja, pa pridemo do bolnišnice, ki leži na drugi strani dolgega zemskega stegna. — V bolnišnici je kakih trideset postelj v velikih sobanah z mogočnimi stebri. Ondi je tudi prostorna soba za operacije in mnogo drugih pripravnih sob, prav po evropskem vkusu. — Ne daleč od bolnišnice je rastlinski vrt, ki je jako bogat najrazličnejših rastlin in dreves za nasade. — Obrnimo se nazaj na glavno cesto, ki je vspeoredna z obrežjem! Imenuje se „Pod akacijami“ in je v resnici vredna

tega imena. Dolga vrsta dreves stoji na obeh straneh ceste. Ta cesta je znamenita radi tega, ker se ob nji dobivajo vse potrebne stvari za potujočega Evropca. Tu je mnogo restavracij, vinotočev, pivnic za pivo ter je prav po ameriškem vzoru ta kraj imenovan „bars“. Navpično na to cesto se razteza druga, ob kateri kupčujejo zamorci. Trgovci so Indi, ki imajo tu prav živahno kupčijo. Tu se prodaja največ pisane robe za zamorke, mnogo lepoticja za obleko itd. Dalje naprej ob cesti imajo zamorci stanovanja. Gredé po tej cesti pridemo zopet k mostu nazaj, in pred nami je krasno poslopje „arzenal“ z vsemi pripravami za vojaštvo. Ugodno so urejena stanovanja za uradnike, vse je uravnano prav po vojaško; tudi tukaj se opaža znana natančnost nemških častnikov.

Poleg vojašnice je veliko carinsko poslopje in za njim pokopališče. Tudi to je pravcat vrt! Tu počiva marsikdo pod palmami in drugimi lepimi drevesi, daleč od doma, kjer bi imel morda osamel grob na vaškem pokopališču.

Nasproti pokopališču je bolnišnica za zamorce, kjer je zajedno tudi vojašnica. Tu se čuje vojaški boben in trobenta. Kaj je to? Črni vojaki so prikoračili in se držijo trdo po koncu, prav kakor njih beli tovariši. Menda gredó ravno od vaj; v hoji in v kretanju se prav nič ne ločijo od naših vojakov. Oblečeni so v rumeno indijsko platno in imajo dokolenice in čevlje. Glavo si pokrivajo z rumeno čepico, na kateri je orel. Oboroženi so s puškami repetirkami in bajoneti. Kraj njih korakajo častniki, ki so z naredniki vred Evropci.

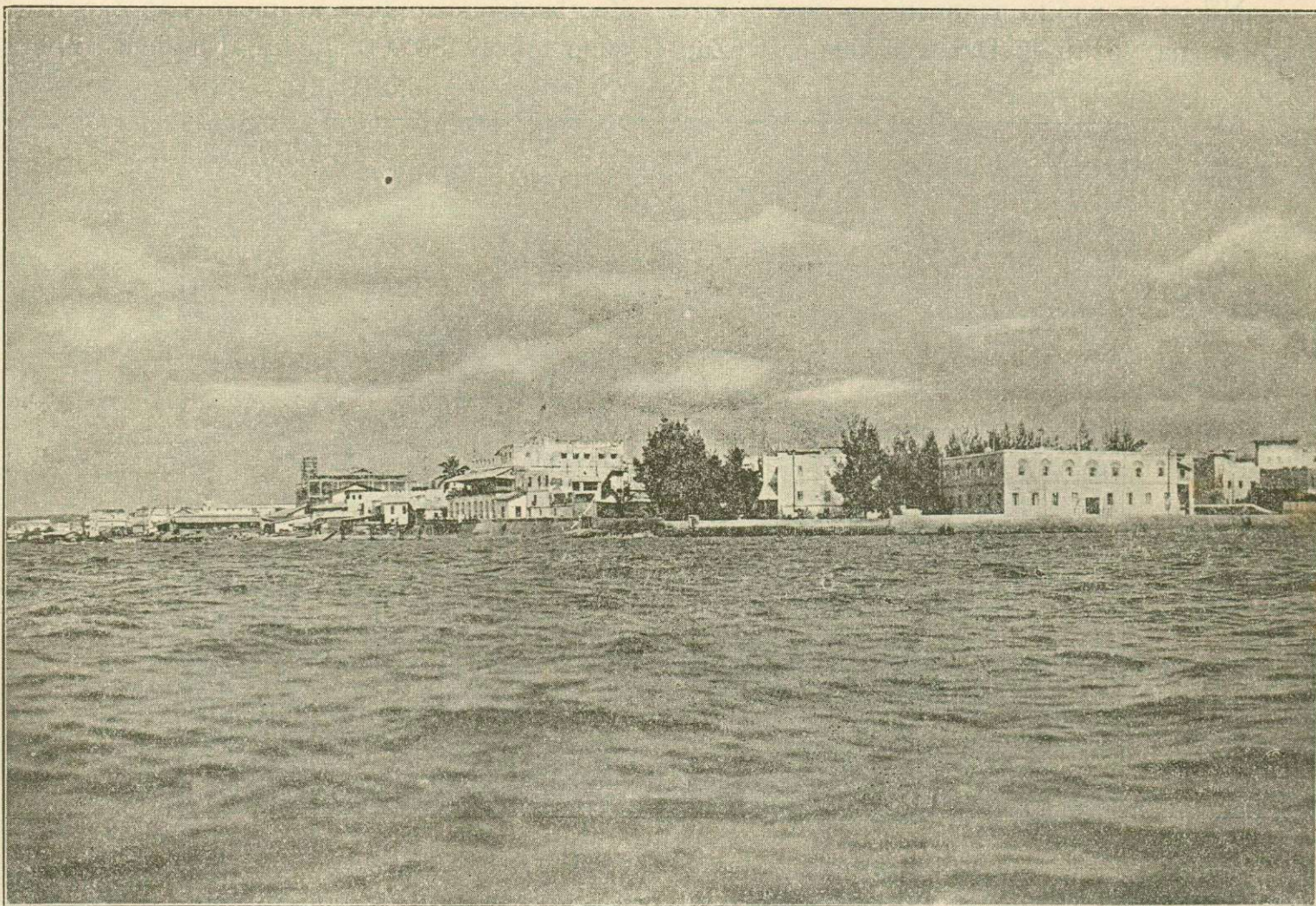
Pohitimo nekoliko k novim poskusnim nasadom ali k plantaži! Pot drži čez most, ki se dviguje nad ozkim morjem. Tu so nasajene agave — neka vrsta konoplja, ki zraste zelo velika ter daje jako trpežne niti. Domačini imajo pripraven stroj, ki tare stebila in pripravlja iz njih močne niti.

Prebivavci mesta Dar-es-Salaama so kaj različne narodnosti. Domačini so Suaheli, neko zamorsko pleme, ki ni lepe rasti, sploh ne telesne lepote, pa pošteno in delavno. Vere

so poganske. Arabci so bolj potuhnjeni, več ali manj sami za-se, kakor sploh mohamedanci, in imajo največ posla s trgovino. Indi so rumeno-bele polti in črnih las; ponajveč so budhisti ali pa mohamedani. Tudi ti so navadno trgovci; nekateri imajo kot gostilničarji splošno veljavo. Došli so večinoma iz Bombaya čez Zanzibar. — Goani, ki so prišli iz portugiške pokrajine Goe v Indiji na afriško-nemško obrežje, so inte-

ligentni, vseskozi katoliški ljudje, prav bogati trgovci. — Naposled še omenimo Evropece, katerih je v Dar-es Salaamu okoli štiri sto.

Če opazujemo splošne razmere v nemški vshodni Afriki, pač moramo priznati, da je vse vkusno, prav elegantno urejeno. Vsak olikan človek, bodisi nemške ali druge narodnosti, nahaja v Dar-es Salaamu ali v katerem si bodi drugem mestu v nemški

Glavni pogled na Zanzibar.

Afriki malone vse tiste ugodnosti, katere ima doma v evropskih velikih mestih.

Vendar so v političnem oziru Nemci vse premalo praktični v svojih naselbinah. Angleška n. pr. dobiva od svojih naselbin v inozemstvu vsako leto milijone, Nemčija pa vsako leto plačuje na milijone stroškov za kolonije. Angleška le pičlo oborožuje svoje kolonije; Nemčija pa vsiljuje po naselbinah vojaštvo in uradništvo, lahko rečemo, več nego polovico — odveč.

Afriška vshodna nemška naselbina sama na sebi je rodovitna in zdrava. Kokosove palme, kavovec tu kaj dobro uspevajo; poleg tega je zemlja sedaj še kaj po ceni. En hektar velja splošno jedno „rupijo“ t. j. 84 kr. naše veljave. Bilo bi pač želeli, da bi naši izseljenci ne iskali novega domovja v pogubni in nezdravi Braziliji, ampak v rodovitni in zdravi vshodni Afriki.¹⁾

¹⁾ Pisatelj teh vrstic je volján, sporočati posameznikom še kaj več o naselbini, oziroma tudi po-

III. Zanzibar.

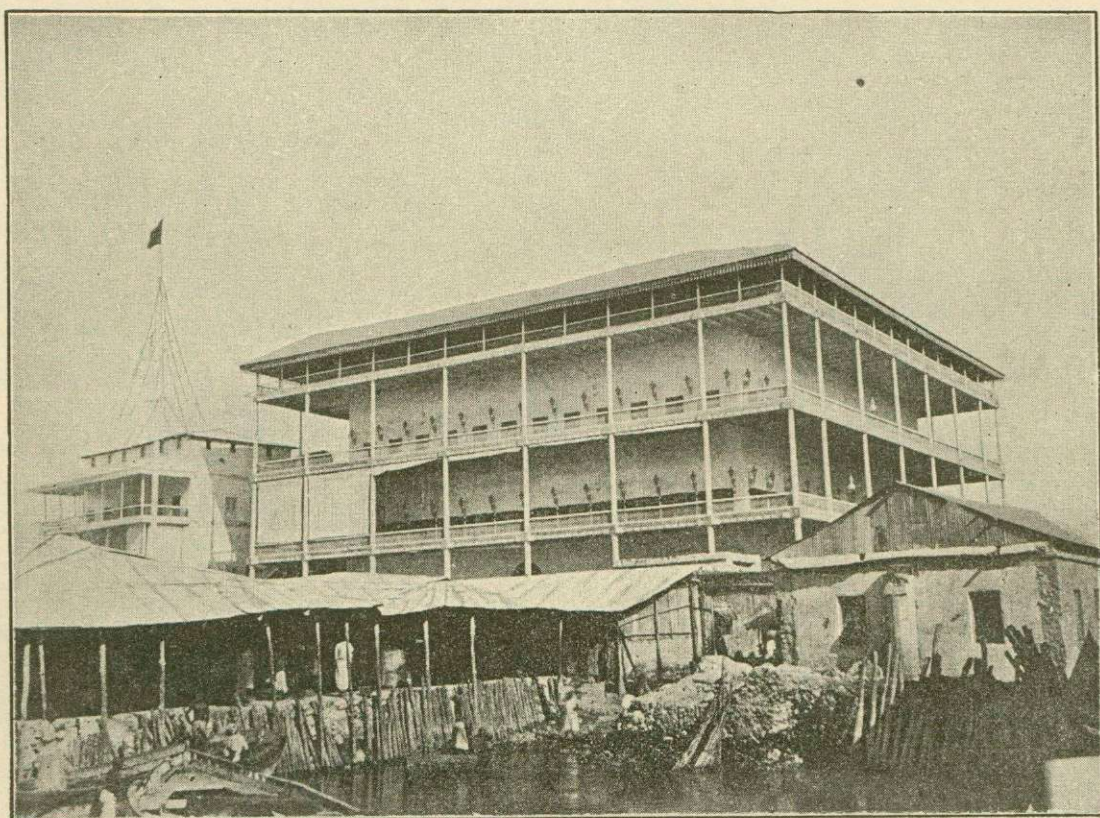
Potnik, ki se vozi na odprtem morju, ima poleg drugih prijetnostij pač največjo prijetnost to, da se menjava prizor za prizorom, dežela za deželo tako različno in živahno, da ga ta raznoličnost vsekako zanima, a nikdar ne utruji. Na daljnem potovanju opazuje mesta, dežele in narode, ki se skoraj ne dajo primerjati z onimi, katere je videl doslej.

Nikjer se pač to nasprotje ne opaža lože, kakor na vožnji iz Dar-es Salaama v Zan-

zibar. To vam je čudovita podoba! Množica staro-arabskih hiš, odprta ladijestaja z najrazličnejšimi bojnimi ladijami, indijski dhavri in zamorski čolnici, poleg tega cela vrsta kričečih čolnarjev, ki hočejo odvažati in dovažati došle potnike, vse to nareja na tujca neizbrisen in nepozaben utisek.

Predno si ogledamo Zanzibar natančneje, izpregovorim nekaj o njegovih razmerah.

Zanzibar je otok, ki meri okoli 24.000 kubičnih metrov ter ima 800.000 prebivavcev. Že glavno mesto, takisto imenovano Zanzibar, šteje okoli 80.000 ljudi. Na tem otoku,

Sultanova palača v Zanzibaru pred l. 1896.

kakor tudi na nekaterih sosednih manjših otokih vlada sultan, toda le po imenu, ker pravi gospodarji so todi Angleži. Le-to se je prav očitno pokazalo leta 1896., ko se prejšnji sultan ni hotel pokoriti ukazom angleškega zapovednika, ki je zahteval, naj se prihodnjega dne do 12. ure sname rudeča sultanova zastava raz svetilnik in namesti z angleško. A to se ni zgodilo. Ob zadnjem udarcu 12. ure na svetilniku zagromi strel na angleški vojni ladiji v pristanu in sredovati pri nakupovanju zemljišč. Naslov njegov se lahko pozve pri uredništvu tega lista.

razcefra sultanovo zastavo na kosce. Za prvim strelom je sledil drugi in tretji toliko časa, da je padlo v prah krasno sultanovo poslopje z bližnjim haremom, svetilnik in druga poslopja v bližini. Harem je bil podrt in razdejan prav do tal, sultanova palača pa toliko poškodovana, da ni bila več za rabo.

Sultan je srečno odnesel pete na neki nemški ladiji v Dar-es Salaam, kjer še danes biva ter uživa od nemške vlade pokojnino.

Naslednik mu je bil njegov stric, ki se je pa popolnoma podvrgel angleškemu po-

veljniku; zatorej vlada le po imenu, pravi vladar je Anglež.

Zanzibar je zelo važno kupčijsko mesto. Odprto pristanišče varuje otok grozečih viharjev kakor pravcat morski zid. Tudi obrežje samo je zelo ugodno ladijam, tako da lahko dojdejo ladije ob katerem že koli času prav do suhe zemlje. Tu je pravo sredotočje vse trgovine med Bombayem in med srednjo Afriko, tu se zamenjavajo pridelki dveh zemljá, Azije in Afrike; ni čuda torej, da so Angleži z odprtimi rokami sprejeli ponudbo lahkomišelnih Nemcev, ki so jim ponudili Zanzibar za skaloviti pusti otok Helgoland.

Otok je zelo rodovit; rastó in uspevajo kokosove palme, kava in razne rastline za dišave.

Pa vrnimo se k mestu in oglejmo si je nekoliko natančneje! Prvo, kar tujca zbode v oči, je sultanova palača in njena bližina. Do palače se pride mimo velikega carinskega poslopja. Starega sultana palača je velikansko poslopje, ki je okrašeno z lepimi villami. Na vratih hiš vidiš krasne arabske rezbarije; ville stojé na visokih železnih stebrih. Na doprskih zidih hiš so arabski napisi. Nekdaj je morala biti ta palača res krasna stavba, sedaj ni drugega kakor razvalina. Stebri so poškodovani, lepe ville podrté, stekla v oknih pobita in tu in tam manjka že prvotne stene in zidú. Palačo so sicer že začeli popravljati, namerjali so ji prizidati nov svetilnik,

pa zapričeto delo počiva, sultan namreč nima denarja.

Pred palačo štrlé nakvišku slednji ostanki usodnega svetilnika; vse drugo je uničilo streljanje angleških topov.

Velikanska je podrtina harema poleg sultanovega poslopja. Tu se pač ne dá več določiti niti velikost, niti prvotna oblika nekdanje hiše. Le kosi prekrasnih stebrov, marmornatih plošč, zlomljeni dragoceni beneški lustri, — vse to opazovavcu nemo govori o razkošni bogatiji in krasoti sedaj v prah razdrte hiše.

Ostavimo to grobje, ki živo govori o angleškem vandalizmu, in oglejmo si nekoliko novo sultanovo palačo.

Novo poslopje je zidano brez vkusa, brez okrasja, — ter je navadna, preprosta dvonadstropna hiša. Na levi strani je dolg zid, ki seza prav do morskega zaliva; skozi ta zid držé vrata k elektrarni sultanove hiše. Prav blizu obrežja je kletka za sultanovega leva. To vam je mlada, krotka žival. Vsakdo, kdor pride k njemu, se lahko poigra ž njim, kakor bi igral doma z ljubeznivo mačico. Todo, tako je namreč levu ime, se vleže na hrbet ter pomoli pri vratih mogočne šape venkaj, hoté ž njimi uloviti to ali ono stvar. Lahko ga ljubko božaš, ne stori nikomur nič žalega.

Na desni strani sultanove palače je velika obzidana kapnica, ki je zelo podobna nekaki ladiji. V njo se steka deževnica, zakaj vode primanjkuje v Zanzibaru.

(Dalje.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Slovensko-amerikanski koledar za l. 1899. Izdalo in založilo uredništvo „Glas Naroda“. Peti letnik. Cena 25 centov ali 50 kr. a. v. New York. 8°. Str. 94. — Ta ameriški koledar ima letos zaradi drobnega tiska prav bogato vsebino: opisuje vladiko Mraka, pok. duh. Hodnika, gosp. J. Čebula, Slovence na polotoku Calumetu, pomen ameriških velikih jezer; potem ponuja povesti, spominja se našega cesarja, cesarice, ameriško-španske vojne in podaje

še nekaj drobiža za smeh. Ta letnik ima obilo dobro prirejenih slik, toda obžalovati treba, da so tiskane (kakor ves koledar) tako blede! Kako lične bi bile, ko bi se bilo tiskalo pravilno. Torej ne varčevati s tiskovno barvo! Slike treba na tiskovnem stroju skrbno in umno prirediti. Upamo, da bo v 6. letniku bolje.

Slovenska knjižnica 62—63. zv. „Marica.“ Spisal Ljuba Babić Gjalski. Poslovenil Vinko Vinič. 8°. Str. 139. Cena 36 kr. — Ta povest je zelo zanimiva. Marica, hčerka plemenitaša Ladaniča, je

izgubila mater, katero je preziral pl. Ladanić, ker ni bila plemkinja. Deklica je uvidela to že zgodaj, ter se ni mnogo zmenila za očeta, kakor tudi on za njo ne. Zanimarjal je njeno vzgojo. Šele, ko se je Francoz Delague sam ponudil za domačega učitelja, ji je oskrbel vsaj nekoliko izobrazbe. Poslej je Marica strastno čitala romane. A kmalu ji umrje draga služkinja Baruc, ki je jedina nameščala deklici roditelja, in na grad dojde zlobna hišna Lojzika. — Marica je imela poslej v rodni hiši le grenke ure; sovražila jo je Lojzika in preziral njen lastni oče. Nekega dné jo na izprehodu piči strupen gad, a deklico reši pogubne smrti mladenič Janko. Srčna hvaležnost do rešitelja vzbudi deklici doslej še nepoznan čut ljubezen, in Marica ni hotela, ne želela drugega, kakor da pobegne od doma in se skrivaj poroči z Jankom. Le-ta ni bil précej voljan — sila navezan na svoje —; naposled se je vendar dal preprositi. Dogovorita se radi bega, in Marica prinese na večer materino zlatnino pod lipo, da je Janko ponese v Zagreb na prodaj. Pod lipo jo zasači hudobna hišna ter oba ozmerja. Ko jo pozneje Janko sam pahne od sebe, češ da neče več ničesar imeti ž njo, gre nesrečna Marica na materin grob; ondi se razjoče, a potem odhiti k bregu reke ter obupno vsklikne: „Moram, moram, rešitve ni, mati, jaz grem k tebi...“ in plane v valove. — Slog povesti je lep, a ta tragični konec? Prevod je dosti dober, le tu in tam ga kazé tiskovne ali slovniške pomote, n. pr. zmatrati — smatrati itd. Tudi dovršnik v stavku: „Baruc jo je strašila s kačami in ji strogo zabranila tje“ — ni menda povse opravičen. Malo pretiran se nam zdi germanizem: Vsak večer — brez izjeme. P.

Snopič 75. in 76. „Na bojišču.“ Epizode iz laške ustaje leta 1848. Spisal Jan Klecanda. Poslovenil iz češčine po drugi izdaji Ivan Rejec. Str. 202. Knjižica nam podaje najmanj zanimivih epizod iz vojaškega življenja. Spretno pisateljevo pero je narisalo avstrijske in ustaške boje tako živo, da bi jih težko prekosil umetnik s čopičem. Posebno spretno nam riše pisatelj značaje in neznachaje laških ustašev. Kogar veselé krvave bojne igre, naj le seže po knjigi, imel bo dosti užitka v njej. Prevod je, kakor so obče prevodi „Slovanske knjižice“, precéj dober, vendar malo preveč ukrojen po nemško. Marsikaj bi se dalo povedati bolj po domače... Individuálnost povesti bi ob tem prav nič ne izgubila. N. pr.: „Danes so se prvič smeli prepustiti brezskrbnemu počitku.“ P.

Snopič 77. „Beračica.“ Pripovedka iz Bosne. Ruski spisal Vinko Zorič. Prevel Podravski. Str. 64. — Friz Lindner se nastani kot inženir bosenske železnice v Raglaju. Ondi otme pogubne smrti v valovih petletno hčerko trgovca Radića. Tem potem se seznani s starejšo hčerko Katico, in

kmalu se začne med njima iskreno prijateljstvo. Toda to je bilo zoper voljo in šego Bošnjakov, ki niso marali tujcev „Švabov“ za zete svojim hčeram, temveč so najčesče njih naklonjenost plačevali s smrtjo. Friz pozove k sebi sestro Berto, da bi lože občeval z Katico. Toda njegova prijaznost do deklice mu nakoplje smrtno sovraštvo domačinov, in vsi se zaroté proti njemu. Friz odpošlje pravočasno sestro iz Raglaja, zatem odrine i on s prijateljem Valdmanom. Med tem je bila Katica ujeta in zaprta, in domači so ji vsiljevali razbojniškega glavarja Jačima za ženina. Poročiti bi se imela prav kmalu. Deklica se je videzno udala, skrivaj je pa dobivala vedno zanesljiva pisemca o rešitvi. — Ta pisma ji je prinašala beračica Mohamedanka, ki ni bila nihče drugi nego preoblečen avstrijski desetnik, kateremu so Bošnjaki radi neke deklice odsekali nos in ušesa, deklico samo pa umorili pred njegovimi očmi. Hotel se je maščevati nad njimi s tem, da izdá avstrijskim vojakom razbojnice na ženitnini poveljnika Jačima. To se mu je res posrečilo: razbojniki so bili uničeni. Katica se je omožila z ljubljnim Frizom, Berta pa s prijateljem Valdmanom. Beračica-desetnik je bil imenovan častnikom. Povest kaže, da ni posneta po goli fikciji, temveč da se več ali manj opira na istinite podatke. Prevod kazé semtertje germanizme, nepotrebne zaimke in pa gole genitive. — Snopiči 75—77 stanejo 54 kr. P.

Snopič 82—83. „Mladost.“ Korotanska povest. Češki spisala in blagorodnemu gosp. Ivanu Hribarju, ljubljanskemu županu, posvetila Gabrijela Preissova. — Z dovoljenjem pisateljice poslovenil A. Dermota. Str. 155. Cena 36 kr. — Pisateljica je povzela snov za povest iz koroškega naroda. Filip, kmetiški sin, je nameščal bratu Tomažu prerano umrlo mater. Brata sta se iskreno ljubila ter se zaobljubila, da ostaneta skupaj do smrti. — Pa Filip se je navzlic svoji zaobljubi oženil s Kovačevo Majdo, med tem ko je bil Tomaž pri vojaki. Težko je bilo Tomažu, videčemu Majdo — bratovo ženo! Prigovarjali so mu, naj se oženi z mlajšo njeno sestro Lucijo, a zaman. Ljubezen, katero je nosil od nekda v srcu do deklice Majde, se je polagoma izpremenila v plamtečo strast. Majda se je junaško borila sama s seboj, a naposled se vendar na pol odločila na pogubno pot. Boreča se sama s seboj si je v blaznosti končala življenje — prerezala si je namreč žile na rokah —, in tako se je na njej uresničila ona tragična epizoda o nesrečni mladi grofinji, katero je pisateljica tako umetno vpletla v povest.

Pisateljica ima res lep talent, dobro pozna človeško srce, riše je prav živo, po nekod celó preveč. — V povesti nahajaš isto slikovitost, katera je lastna našim severnim bratom, katere pa več ali manj živo pogrešamo pri nekaterih naših pisateljih. — Prevod je dosti dober, vendar je povsod značajan v njem slog češkega jezika. P.

Pogovori.

(Dalje.)

Pri prvi: „Nevihtha“ bi želeli le malo bolj logično razdeljene misli, da bi tudi preprosti bravec lahko umel Vašo sliko. Ni slaba sicer misel sama po sebi, ki ste jo porabili za pesem. Pravite pa: „Med njimi (namreč oblaki) blisku pot napravlja groma vdar.“ Pomislite, če je to naravno resnično! „Cvetlice“ Vaše se nam z Vami vred smilijo, ko jih je ledena toča ukončala in razsula. Kaže, da opazujete radi naravo in imate srce zanjo. Prav! dober človek dobrega srca se je veseli in v njej se veseli tudi njenega Stvarnika. Jednako milobna je „Mrtvemu ptičku“. Vendar posebno krepke niso Vaše moške rime, večina je z naglašenim *o*; drobnó — polnó; zemljó — ž njo (ni čista,) drobnó — tó . . . koj — zastonj pa sploh ni rima. Sicer je malo preotroško, če pravite: „V solzah sem v življenje te (tička mrtvega) vabil, Pa klical sem tebe zastonj.“ — Naslov „Moja domača hiša“ se nam zdi neprimeren za kratko pesmico, v kateri hočete povedati, kako mati pričakuje ljubega sina, ki je že dolgo v tujini. Preprosta pesmica, a ljubka. Gledé rim bi opomnili, kar smo rekli zgoraj. — Zadnjo Vašo pesem moramo vendar deti semkaj. Zakaj? Ker ste jo poslali popravljenó in dobro popravljenó, tako da bi tudi nečasti ne delala listu, ko bi jo mogli natisniti v njem. Naslov je: „Lastavka“.

Le vzdigni se ptica v višave,
le švigni ko blisk nad zemljó;
in zračne premerjaj daljave
se svojo perutjo urnó.

Veseli se svobode zlate
in leti čez skalne goré,
le leti čez pisane trate,
čez burno šumeče vodé.

I jaz gojim željo si smelo,
da krila bi brza imel,
in kadar bi srce želelo,
s tujine domov bi zletel.

Vidite, da smo uganili, da tistega *oh!* v prejšnji pesmici ni bilo potreba, v kateri ste si želeli perutij, in katero smo lani obsodili kot nedovršeno. Ta res ni še dovršena, vendar dobra je. Kaj pa to? Vprašate namreč: „Ako ni nobena pesem godna za natisek, v kolikem času bi se to lahko zgodilo, ako se pridno vadim?“ Matematično odgovoriti, pravimo, nam ni mogoče; a da odgovorimo ven-

dar, recimo: Dokler se do dobrega ne navadite! Torej pogum in pozdrav!

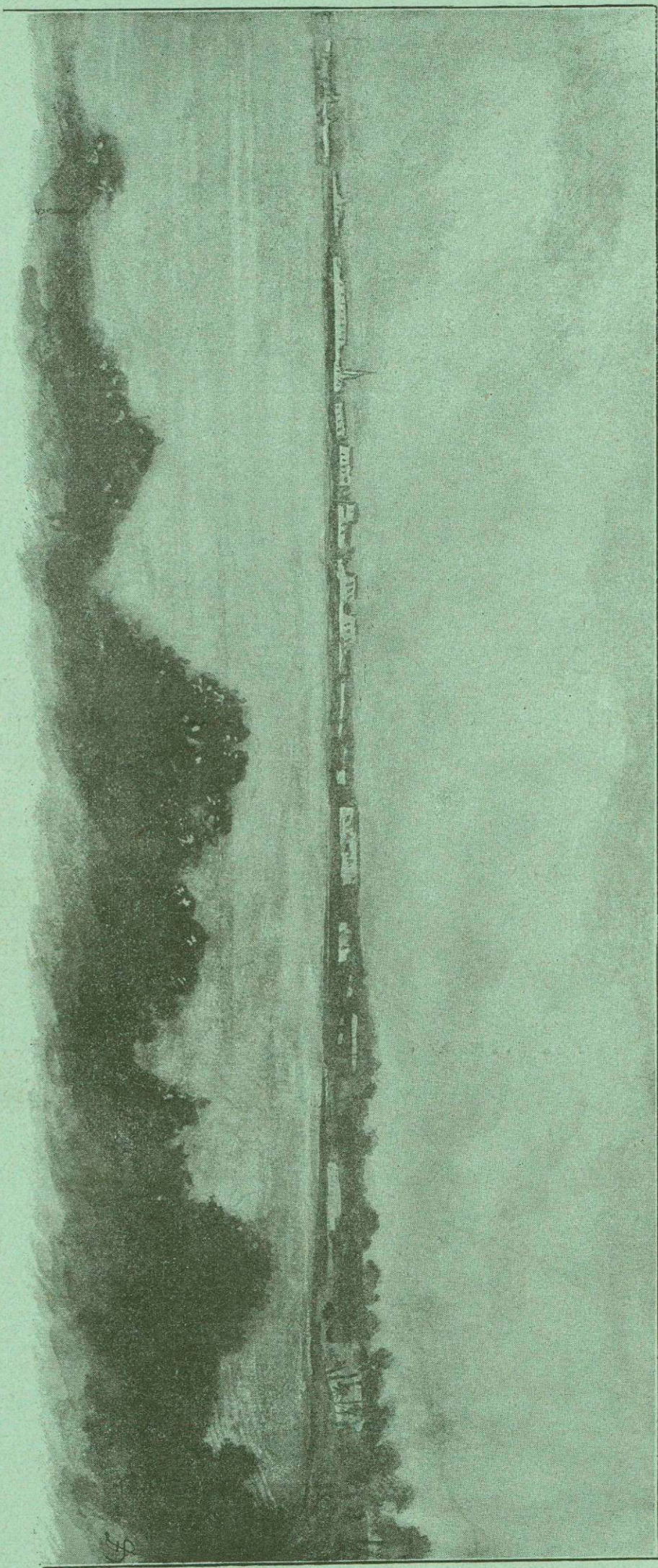
Gosp. F. S. To je lepo od Vas, da nam prepuščate svoje „pesniške prvence tudi v natisek“. Ali za sedaj se moramo že zahvaliti za to dobroto, ker niso ravno taki, da bi se dali natisniti brez skrbi, in da ne bi se zamerili častitim bravcem. Tudi ste prav za prav bore malo povedali v tisti pesmici „V čolnu“. Jezero — čoln — mladenič poje — veter pa odnaša glasove: to je že vse bilo! Nič poetičnega, prav nič vznesenega; — par potez ne prav gladkega in spretnega čopiča! In celó: „dvojne želje“! Kako naj se Vam ustreže? „Pleزال rad bi na višine, Tja na čéri in strmine, Gledal z vrha bi v doline, Ločil bi se iz nižine“ — tako pravite v prvi kitici. In končali ste s to željo: „Pa v dolini rad bi bival, O stvaritelju bi snival, Mirno duh bi moj počival, Divno vso lepoto vžival.“ Gotovo je res, da človeško srce je nemirno in želi sedaj to, sedaj ono. A v taki drobni dvokitni pesmici — to vendar ne gre, da bi se metalo z besedami kar tako. Zato le ostanite lepo v dolini, pa ne samo, „da snivate“ o Stvaritelju, ampak živite prav zanj in mislite nanj, in Vam ne bo treba zapisati „Ivèr“, ki je menda odletela od bolj slabega lesa:

Potrpeti vse nadloge,
vse krivice oprostiti,
človek moral bi pa angelj,
ali — dolgouhec — biti.

Mi mislimo, da niti jedno niti drugo, temveč treba nam samo, da bi bili dobri ljudje, ki hočejo slušati Boga, in to bi bilo dovolj. Sicer: zdravstvujte, pa brez zamere!

Gosp. J. H. Č. „Prosim, če bi pregledali to pesem in izrekli o njej sodbo na „Dom in svet“-ovih platnicah“ . . . to je skromna želja Vaša. Naj se Vam izpolni. Prebrali smo jo — to pesem „Vanda“, in da odkrito rečemo: prikupili ste se nam v hipu. Imate lep pripovedni talent. Slikate celó lepo življenje kraljice „Vande“ in njenega ljudstva, boj za njo, njena čustva, udanost ljudstva do nje in njeno ljubezen za narod itd. Beseda je dosti prijetna . . . samo naglašate večkrat, rekli bi, pretirano: péščica, grómovnik i. dr. Če jo kasneje sem in tje malo opilite, bo morda dobra za natisek. Zdravi!

Pogled na Dar-es-Salaam. („Črtice s potovanja v Afriko.“)

Gosp. *Bojeslav Ziljski*.
Ime že ste si izvolili strašno
bojevito in zato menda ste
tudi zložili pesem: „V boj!“
Mislili smo, da res v navdu-
šenih besedah kliče pesnik
na boj, a začel je: „Sedel
sem in čuval in — bral...“
To ni prav nič posebnega,
ljubi prijatelj! In vprašati
moramo: Kje ste sedeli in
kaj ste čuvali? Hoteli ste
menda povedati, da niste
dremali, ampak čuli. Ko
berete, Vam „vstajajo pri-
kazni iz davnih časov, ko
še naši dedi so hodili tu po
zemlji“ itd., tedaj se res vzdra-
mite: „Bratje! opašimo meč
in hajd na vojno!“ — Prava,
pravcata napoved vojske, pa
upamo, da ne pride do —
krvi. Lepo je tudi, da ste
naredili še „Noči“ mal po-
klon, da ne pozabi „da ima
svojo moč“. Pa ravno zato
ji smete tudi pripoznati, da
pač „stori mnogo dobrega
ljudem, ko okrepča starega
in mladega za novo pot“. Ali Vam je pa znan še drug
pregovor o noči? Dovolite,
da ga Vam povemo: „Še
jedno tako, pa bo noč!“

(Dalje.)

Časopis „*Der Süden*“, glasilo
za izobraževalne, politične in go-
spodarske koristi hrvaškega in
slovenskega naroda, priporoču-
jemo kot najboljši časopis za
oglasne razne vrste, ker je raz-
širjen v najboljših in imenitnejših
krogih med Hrvati in Slovenci
in tudi drugod. Cena oglasom
(inseratom) je zelo nizka. Časo-
pis se daje na ogled za s t o n j.
Upravništvo je na Dunaju I.
Plankengasse 4.

„*Adriatische Post*.“ Tako se
imenuje nov list, ki v nemškem
jeziku brani slovenske pravice
na Primorskem. Izhaja dvakrat
na mesec, dné 10. in 25. Ured-
ništvo in uprava mu je v Gorici
v Gabrščekovi tiskarni, v Pulju
pa: Via Sissano, šte. 7. Ta jako
spretno in v dobri nemščini pi-
sani list bo gotovo mnogo ko-
ristil in nam pridobil sočutja pri
onih, ki ne beró slovenskih li-
stov.